

Ασκήσεις για ρυθμική ανάπτυξη ακοής

Andreas Boettger

Tempo, Takt, Rhythmus
Ταχύτητα, Μέτρο, Ρυθμός

Professor Andreas Boettger, Hochschule für Musik und Theater Hannover

Andreas Boettger, Καθηγητής κρουστών και τύμπανων
Ανωτάτη Σχολή Μουσικής και Θεάτρου Ανοβέρου

© 2005 4^η έκδοση, a_boettger@t-online.de

Μετάφραση ελληνικής έκδοσης για το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης
Πανεπιστημίου Μακεδονίας:
Γιώργος Κυριακάκης, Επίκουρος Καθηγητής υπό διορισμό
Αννα-Μαρία Ρεντζεπέρη-Τσώνου, Λέκτορας

Επιμέλεια:
Ούβε Π. – Μάτσκε, Καθηγητής
Πρόεδρος Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης

Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2006

Πρόλογος ελληνικής έκδοσης

Στα πλαίσια των μορφωτικών ανταλλαγών Ελλάδας – Γερμανίας του έτους 2003 μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω το Ινστιτούτο για την προαγωγή και καλλιέργεια νέων με εξαιρετικό μουσικό ταλέντο της Ανωτάτης Σχολής Μουσικής και Θεάτρου του Πανεπιστημίου Ανοβέρου (IFF). Στο κέντρο του ερευνητικού ενδιαφέροντός μου στάθηκαν η καλλιτεχνική πράξη των νέων σπουδαστών καθώς και η εκπαιδευτική δομή του προγράμματος σπουδών του Ινστιτούτου.

Μεταξύ άλλων, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασαν οι εξαιρετικές επιδόσεις των σπουδαστών στον τομέα της ρυθμικής αγωγής, οι οποίοι με ενθουσιασμό παρακολουθούσαν σε ομάδες (περίπου δέκα ατόμων) το πρωτοποριακό μάθημα του Καθηγητή A. Boettger.

Πεισμένος για την χρησιμότητα ενός τέτοιου μαθήματος στην γενική μουσική ανάπτυξη και πρόοδο των φοιτητών μας, εισηγήθηκα, ως μέλος της Επιτροπής Προγράμματος Σπουδών, την εισαγωγή του μαθήματος στο Πρόγραμμα Σπουδών.

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης το μάθημα « Άσκηση Ακοής – Σολφέζ – Ρυθμική Αγωγή » διδάσκεται σε τέσσερα εξάμηνα στους φοιτητές των Κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής (κλασικής) Μουσικής, της Σύγχρονης Μουσικής, καθώς και στους φοιτητές της νεοσύστατης Ειδίκευσης των Εφαρμοσμένων Μουσικών Σπουδών.

Ευχαριστώ θερμά τους αγαπητούς συναδέλφους κ.κ. Γιώργο Κυριακάκη, Επίκουρο Καθηγητή υπό διορισμό και Άννα – Μαρία Ρετζεπέρη, Λέκτορα, οι οποίοι συνεργάστηκαν στην πραγματοποίηση της μετάφρασης του τόμου «Άσκήσεις για την ρυθμική ανάπτυξη ακοής» του Καθηγητή A. Boettger (4^{ης} έκδοση – 2005).

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνω στον Καθηγητή Andrea Boettger για την συγκατάθεσή του στην ελληνική έκδοση του βιβλίου του από το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας το 2006 – 2007, για τις διδακτικές ανάγκες του μαθήματος της Ρυθμικής Αγωγής.

Εύχομαι στους φοιτητές μας να χρησιμοποιήσουν όλες τις δυνατότητες που προσφέρει στη γενική μουσική καλλιέργεια η μέθοδος Ρυθμικής Αγωγής του Καθηγητή A. Boettger, αναπτύσσοντας δεξιότητες και ικανότητες διασκεδάζοντας.

Τέλος εύχομαι την πρώτη αυτή έκδοση του Τμήματός μας να ακολουθήσουν σύντομα και άλλες, προς όφελος των Μουσικών Σπουδών στην χώρα μας.

Ούβε Π. – Μάτσκε, Καθηγητής
Πρόεδρος Τμήματος

Πρόλογος

Μια ομάδα από διδάσκοντες διαφορετικών τάξεων της Ανώτατης Σχολής Μουσικής και Θεάτρου του Ανόβερου αναπτύσσει, από το Σεπτέμβριο του 2002, ένα, νέας αντίληψης, σύστημα ρυθμικού σολφέζ. Το «ταχύτητα, μέτρο, ρυθμός» παρουσιάζεται από το ΧΕ 05/06 στην 4^η έκδοση λαμβάνοντας υπ' όψη τις παρατηρήσεις και την εμπειρία προηγούμενων περιόδων (διδασκαλίας...)

Τα μαθήματα απευθύνονται σε σπουδαστές διαφορετικών κατευθύνσεων, οι οποίοι κατανέμονται σε τμήματα το πολύ δέκα ατόμων υπό την επίβλεψη ενός διδάσκοντος. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται μια φορά την εβδομάδα. Τα μαθήματα απευθύνθηκαν: α) για ένα χρόνο, σύνολο 29 ωρών, σε φοιτητές και β) για δύο χρόνια, σύνολο 58 ωρών, σε σπουδαστές του Ινστιτούτου για την προαγωγή και καλλιέργεια νέων με εξαιρετικό μουσικό ταλέντο. Την ακαδημαϊκή χρονιά 04/05 οι εκάστοτε διδάσκοντες επέλεξαν από την ύλη κατά μέσο όρο 270 ασκήσεις.

Η τάξη ολοκληρώνεται με γραπτή εξέταση μουσικής υπαγόρευσης και προφορική εξέταση σε επιλεγμένες ασκήσεις. Συνιστάται η παρακολούθηση του μαθήματος στο ξεκίνημα των σπουδών, ώστε η ικανότητα που αποκτάται να είναι χρήσιμη στις διάφορων κατευθύνσεων σπουδών στα όργανα, τη διεύθυνση ορχήστρας, τη διεύθυνση χορωδίας και των ακουστικών.

Ευχαριστίες ευχαριστίες αξίζουν στους διδάσκοντες Oleg Dziewanowski, Daniel Keding, Norbert Krämer, Peter Thomas, Frank Schauer, οι οποίοι μου μετέφεραν τις παρατηρήσεις και τα σχόλια φοιτητών διαφόρων ετών και μεγάλου αριθμού μουσικών.

Ο Συγγραφέας

Ο Andreas Boettger πήρε το 1968 τα πρώτα μαθήματα κρουστών στη Γουινέα (δυτική Αφρική). Σπούδασε κρουστά και τύμπανα στην Ανώτατη Σχολή Μουσικής του Φράμπουργκ (Freiburg).

Συνεργάστηκε με το Ensemble Modern, λαμβάνοντας μέρος το 1982 σε περιοδεία στη Λατινική Αμερική και το 1992 την παραγωγή Yellow Shark (κίτρινος καρχαρίας) με τον Frank Zappa. Με τη μεταπήδησή του στο Karlheinz Stockhausen Ensemble συμμετείχε στις παραγωγές όπερας MONTAG aus LICHT στη Σκάλα του Μιλάνου και DIENSTAG aus LICHT στην όπερα της Λειψίας (Leipzig). Συνεργάστηκε με συνθέτες όπως ο Boulez, ο Henze, ο Lachenmann, ο Cage, ο Mello, ο Battistelli, ο N.A.Huber κλπ, ερμηνεύοντας έργα τους ως σολίστας κρουστών σε διάφορα φεστιβάλ.

Από το 1994 είναι καθηγητής κρουστών και τυμπάνων στην Ανώτατη Σχολή Μουσικής και Θεάτρου του Ανόβερου (Α.Σ.Μ.Θ.Α.) και μέλος του Ινστιτούτου για την προαγωγή και καλλιέργεια νέων με εξαιρετικό μουσικό ταλέντο. Από το 1997 είναι επικεφαλής της τάξης ρυθμικής ακουστικής ανάπτυξης στην Α.Σ.Μ.Θ.Α.

Πρόλογος Ελληνικής Έκδοσης	
Πρόλογος	
Ο συγγραφέας	
	Εισαγωγή
Περιεχόμενο	
Εκπαιδευτικοί Στόχοι	1
Κατηγορίες Στόχων	2
Υποδείξεις για τις ασκήσεις	
Προκαταρτικές ασκήσεις	3
Μονόφωνες και Δίφωνες ασκήσεις	
Μηχανιστικές ασκήσεις σε περίπλοκους ρυθμούς	4
Φωνή	
Ρυθμική υπαγόρευση	5
Σχήματα για τους χρόνους (χτύπους)	
Διάφορα σχήματα για τους χρόνους (χτύπους)	6
Σημειογραφικές οδηγίες	9
Στοιχεία για την ταχύτητα (τέμπο)	10
	12

ΜΕΡΟΣ Α

Απλοί Ρυθμοί

Μονομερείς Ρυθμοί

1. Μονομερείς ρυθμοί από 1 έως 7 (8) μέτρα σε κανονική σημειογραφία 15

2. Διμερείς Ρυθμοί

- 2.1. Διμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Δίχηα και Παρεστιγμένα (2)
- 2.1.1. Βασικά σχήματα
- 2.1.2. Συγκοπές 19
- 2.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί 21
- 24

3. Τριμερείς Ρυθμοί	
3.1. Τριμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία και Τρίηχα (3)	
3.1.1. Βασικά σχήματα	28
3.1.2. Συγκοπές	30
3.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί	32
3.2. Μονομερείς έως Τριμερείς ρυθμοί	34
4. Τετραμερείς Ρυθμοί	
4.1. Τετραμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Τετράηχα και Παρεστιγμένα (4)	
4.1.1. Βασικά σχήματα	37
4.1.2. Συγκοπές	39
4.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί	41
4.2. Μονομερείς έως Τετραμερείς ρυθμοί	44
5. Πενταμερείς Ρυθμοί	
5.1. Πενταμερή μέτρα σε κανονική σημειογραφία και Πεντάηχα (5, 3+2, 2+3)	
5.1.1. Βασικά σχήματα	48
5.1.2. Συγκοπές	49
5.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί	51
5.1.4. Συνδυασμοί διαφορετικών φρασarisμάτων (ομαδοποιήσεων)	52
5.2. Μονομερείς έως Πενταμερείς Ρυθμοί	54
6. Εξαμερείς Ρυθμοί	
6.1. Εξαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία και Εξάηχα (6, 3X2, 3+3)	
6.1.1. Βασικά σχήματα	
6.1.1.1. Χωρισμός σε 3 X 2	58
6.1.1.2. Χωρισμός σε 6, 3 + 3	59
6.1.2. Συγκοπές	
6.1.2.1. Χωρισμός σε 3 X 2	
6.1.2.2. Χωρισμός σε 3 + 3	61
6.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί	
6.1.3.1. Χωρισμός σε 3 X 2	62
6.1.3.2. Χωρισμός σε 6, 3 + 3	63
6.1.4. Συνδυασμοί 3 X 2 και 3 + 3	64
6.2. Μονομερείς έως Εξαμερείς Ρυθμοί	66

7. Επταμερείς Ρυθμοί		
7.1.	Επταμερή μέτρα σε κανονική σημειογραφία και Επτάηχα (7, 2+2+3, 3+2+2, 2+3+2)	
7.1.1.	Βασικά σχήματα	70
7.1.2.	Συγκοπές	72
7.1.3.	Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί	74
7.1.4.	Συνδυασμοί διαφορετικών χωρισμών	76
7.2.	Μονομερείς έως Επταμερείς Ρυθμοί	77
8. Οκταμερείς Ρυθμοί		
8.1.	Οκταμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Οκτάηχα και Παρεστιγμένα (4X2, 4+4)	
8.1.1.	Βασικά σχήματα	
8.1.1.1.	Χωρισμός σε 4 X 2	81
8.1.1.2.	Χωρισμός σε 4 + 4	82
8.1.2.	Συγκοπές	
8.1.2.1.	Χωρισμός σε 4 X 2	
8.1.2.2.	Χωρισμός σε 4 + 4	83
		84
8.1.3.	Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί	
8.1.3.1.	Χωρισμός σε 4 X 2	
8.1.3.2.	Χωρισμός σε 4 + 4	85
		86
8.1.4.	Συνδυασμοί διαφορετικών χωρισμών	87
8.2.	Μονομερείς έως Οκταμερείς ρυθμοί	89
9. Εννιαμερείς Ρυθμοί		
9.1.	Εννιαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Τρίηχα και Εννιάηχα (3X3, 2+2+2+3, 3+2+2+2, 2+3+2+2, 2+2+3+2)	
9.1.1.	Βασικά σχήματα, χωρισμός σε 3 X 3	
9.1.2.	Συγκοπές, χωρισμός σε 3 X 3	93
9.1.3.	Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί, χωρισμός σε 3 X 3	94
9.1.4.	Συνδυασμοί διαφορετικών χωρισμών	95
		96
9.2.	Μονομερείς έως Εννιαμερείς ρυθμοί	98
10. Δεκαμερείς Ρυθμοί		
10.1.	Δεκαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Πεντάηχα και Δεκάηχα (4 + 6, 6 + 4)	
10.1.1.	Βασικά σχήματα	
10.1.1.1.	Χωρισμός σε 5 X 2	
10.1.1.2.	Χωρισμός σε 5 + 5	102
		103

10.1.2. Συγκοπές	
10.1.2.1 Χωρισμός σε 5 X 2	104
10.1.2.2. Χωρισμός σε 5 + 5	105
10.1.3. Συγκοπές και Παύσεις	
10.1.3.1. Χωρισμός σε 5 X 2	106
10.1.3.2. Χωρισμός σε 5 + 5	107
10.1.4. Συνδυασμοί 5 X 2 και 5 + 5	108
10.2. Μονομερείς έως Δεκαμερείς ρυθμοί	110

11. Δωδεκαμερείς Ρυθμοί

11. Δωδεκαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία (3X4)	
11.1. Βασικά σχήματα	113
11.2. Συγκοπές	114
11.3. Συγκοπές και Παύσεις	116

12. Δεκαεξαμερείς Ρυθμοί

Δεκαεξαμερείς Ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία (4X4, 8+8) σε βασικά σχήματα	118
---	-----

ΜΕΡΟΣ Β

Περίπλοκοι (σύνθετοι) Ρυθμοί

1. 2 : 3 και 3 : 2	
1.1. 2 : 3 μονόφωνα	122
1.2. 3 : 2 μονόφωνα	123
1.3. 2 : 3 και 3 : 2 δίφωνα	125
1.3.1. Σε πολλούς χρόνους	
1.3.2. Σε ένα χρόνο	
2. 3 : 4 και 4 : 3	
2.1. 3 : 4 μονόφωνα	127
2.1. 4 : 3 μονόφωνα	128
2.3. 3 : 4 και 4 : 3 δίφωνα	130
2.3.1. Σε πολλούς χρόνους	
2.3.2. Σε ένα χρόνο	131

3. 2 : 5 και 5 : 2

3.1.	2 : 5 μονόφωνα	
3.2.	5 : 2 μονόφωνα	133
3.3.	2 : 5 και 5 : 2 δίφωνα	134
3.3.1.	Σε πολλούς χρόνους	136
3.3.2.	Σε ένα χρόνο	

4. 3 : 5 και 5 : 3

4.1.	3 : 5 μονόφωνα	
4.2.	5 : 3 μονόφωνα	138
4.3.	3 : 5 και 5 : 3 δίφωνα	139
4.3.1.	Σε πολλούς χρόνους	141
4.3.2.	Σε ένα χρόνο	

5. 4 : 5 και 5 : 4

5.1.	4 : 5 μονόφωνα	
5.2.	5 : 4 μονόφωνα	143
5.3.	4 : 5 και 5 : 4 δίφωνα	144
5.3.1.	Σε πολλούς χρόνους	146
5.3.2.	Σε έναν χρόνο	

6. 2 : 7 και 7 : 2

6.1.	2 : 7 μονόφωνα	
6.2.	7 : 2 μονόφωνα	148
6.3.	2 : 7 και 7 : 2 δίφωνα	149
6.3.1.	Σε πολλούς χρόνους	151
6.3.2.	Σε ένα χρόνο	

7. 2 : 9 και 9 : 2

7.1.	2 : 9 μονόφωνα	
7.2.	9 : 2 μονόφωνα	153
7.3.	2 : 9 και 9 : 2 δίφωνα	154
7.3.1.	Σε πολλούς χρόνους	156
7.3.2.	Σε ένα χρόνο	

ΜΕΡΟΣ Γ
Αλλαγές Μέτρου και Αλλαγές Ταχύτητας

1. Αλλαγή αριθμού χρόνων του μέτρου		
1.1. Περιοδικοί Χρόνοι (χτύποι)		159
2/4 - 3/4 - 2/4 - 4/4 - 3/4 - 5/4 - 2/4 - 6/4	ασκ. 484	
2/4 - 3/4 - 2/4	ασκ. 485	
6/8 - 9/8 - 6/8 - 9/8	ασκ. 486	
4/8 - 3/8 - 4/8 - 2/8 - 3/8	ασκ. 487	
6/8 - 9/8 - 6/8 - 12/8 - 9/8	ασκ. 488	160
5/2 - 2/2 - 3/2 - 5/2 - 4/2 - 2/2	ασκ. 489	
6/2 - 4/2 - 2/2 - 4/2 - 6/2	ασκ. 490	
3/4 - 9/4 - 6/4 - 3/4 - 6/4	ασκ. 491	161
4/4 - 2/4 - 7/4 - 4/4 - 3/4	ασκ. 492	
2/8 - 3/8 - 5/8 - 4/8 - 7/8 - 2/8 - 6/8 - 3/8	ασκ. 493	
1.2. Μη περιοδικοί χρόνοι, ομαδοποιημένοι ανά 2 και ανά 3		162
5/16 - 7/16 - 8/16 - 5/16	ασκ. 494	
9/32 - 11/32 - 9/32 - 10/32	ασκ. 495	
8/8 - 5/8 - 4/8 - 8/8	ασκ. 496	
5/4 - 10/4 - 8/4 - 5/4 - 9/4 - 11/4 - 9/4 - 3/4	ασκ. 497	
9/16 - 3/16 - 2/8 - 6/16	ασκ. 498	163
10/8 - 7/8 - 2/8 - 11/8	ασκ. 499	
7/32 - 8/32 - 11/32 - 5/32 - 4/32	ασκ. 500	
11/16 - 10/16 - 5/16 - 7/16 - 11/16 - 9/16	ασκ. 501	164
8/4 - 5/4 - 7/4 - 5/4 - 7/4 - 3/4	ασκ. 502	
4/8 - 5/8 - 6/8 - 7/8 - 3/8 - 4/8 - 9/8 - 2/8	ασκ. 503	
2. Αλλαγή μέτρου με υποδιπλασιασμό και διπλασιασμό ταχύτητας		
3/4 - 3/8 - 3/4 - 3/8 - 3/4 - 3/8	ασκ. 504	166
4/4 - 4/2 - 2/2 - 2/4 - 4/2 - 4/4	ασκ. 505	
4/8 (καθ' υπόδειξη αλλαγή ταχύτητας)	ασκ. 506	
2/4 - 3/8 - 3/4 - 2/4 - 3/8 - 3/4	ασκ. 507	167
4/2 - 1/2 - 2/2 - 3/2 - 2/2 - 3/2	ασκ. 508	
1/8 + 2/4	ασκ. 509	
5/8 - 3/4 - 5/8 - 4/4	ασκ. 510	168
3/4 - 6/8 - 3/4 - 6/8 - 4/4	ασκ. 511	
3/4 - 5/4 - 3/4 - 5/4 - 3/4	ασκ. 512	
2/4 + 1/8	ασκ. 513	169
7/8 - 6/8 - 3/4 - 5/8 - 3/4	ασκ. 514	
2/4 + 1/8	ασκ. 515	
4/32 - 3/16 - 4/16 - 4/32 - 5/32 - 5/16	ασκ. 516	

3. Αλλαγή μέτρου με 2μερείς και 3μερείς ρυθμούς σε ίδιο χρόνο		
2/4 - 6/8 - 2/4 - 6/8 - 2/4 - 6/8	ασκ. 517	171
9/16 - 3/8 - 12/16 - 4/8 - 2/8 - 6/16 - 3/8	ασκ. 518	
3/2 - 6/4 - 2/2 - 9/4 - 2/2 - 6/4	ασκ. 519	
2/4 - 3/8 - 2/4 - 3/8 - 6/8 - 2/4	ασκ. 520	172
4/4 - 3/8 - 3/4 - 3/8 - 4/4 - 3/8	ασκ. 521	
3/2 - 6/4 - 3/2 - 3/4	ασκ. 522	
6/32 - 4/16 - 9/32 - 4/16 - 6/32	ασκ. 523	173
6/8 - 3/4 - 4/8 - 2/4	ασκ. 524	
7/16 - 3/8 - 5/16 - 4/8 - 5/16 - 4/16 - 4/8	ασκ. 525	
5/8 - 2/4 - 5/8 - 3/4 - 5/8	ασκ. 526	174
3/4 - 3/2 - 5/4 - 2/2 - 4/4 - 7/4	ασκ. 527	
5/8 - 6/16 - 2/8 - 3/16 - 2/8 - 4/16 - 5/8	ασκ. 528	
4. Αλλαγή μέτρου και Ταχύτητας σε Περιπλοκούς Ρυθμούς		
4.1. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2:3 και 3:2		
2/4 - 3/4 - 2/4	ασκ. 529	176
3/2 - 2/2 - 6/4 - 3/4 - 2/4	ασκ. 530	177
3/4 - 2/2 - 3/2 - 3/4 - 6/8 - 4/8	ασκ. 531	
4.2. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 3:4 και 4:3		
4/4 - 3/4 - 4/4 - 3/4 - 5/8	ασκ. 532	178
4/8 - 3/8 - 5/8 - 4/8 - 5/16	ασκ. 533	179
2/4 - 4/8 - 3/8 - 6/16 - 5/16 - 4/8 - 2/4	ασκ. 534	
4.3. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2:5 και 5:2		
2/4 - 5/8 - 2/4 - 3/8 - 4/8	ασκ. 535	180
5/16 - 2/8	ασκ. 536	181
2/2 - 5/8 - 2/4 - 3/8 - 4/4 - 5/8 - 2/4	ασκ. 537	
4.4. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 3:5 και 5:3		
3/4 - 5/4 - 3/4	ασκ. 538	182
4/2 - 5/2 - 3/2 - 4/2	ασκ. 539	183
5/16 - 3/8 - 6/16 - 3/16 - 2/16 - 4/8 - 3/8 - 5/8	ασκ. 540	
4.5. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 4:5 και 5:4		
5/4 - 4/4 - 5/4	ασκ. 541	184
3/2 - 5/2 - 4/2	ασκ. 542	185
2/4 - 5/16 - 1/4 - 3/16 - 2/16 - 4/8 - 3/8 - 5/8	ασκ. 543	
4.6. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2:7 και 7:2		
3/2 - 2/2 - 7/4 - 2/2 - 3/2	ασκ. 544	186
7/16 - 2/8	ασκ. 545	187
2/4 - 7/8 - 3/8 - 4/4 - 2/2 - 7/4 - 2/2	ασκ. 546	
4.7. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2:9 και 9:2		
9/16 - 2/4 - 9/16	ασκ. 547	188
2/2 - 9/4 - 4/2	ασκ. 548	189
2/4 - 5/16 - 7/16 - 9/16 - 3/4 - 6/16 - 10/16 - 2/4	ασκ. 549	

Εισαγωγή

Περιεχόμενα

Η εξάσκηση περιλαμβάνει 549 ασκήσεις, χωρισμένες σε τρία μέρη, κεφάλαια και υποκεφάλαια.

Μέρος Α, Απλοί Ρυθμοί: 1μερείς έως 10μερείς, 12μερείς και 16μερείς σε διαφορετικά είδη μέτρων – προκαταρτικές ασκήσεις – Μονόφωνες και Δίφωνες ασκήσεις -

Μέρος Β, Περίπλοκοι Ρυθμοί: 2:3, 3:2 – 3:4, 4:3 – 2:5, 5:2 – 3:5, 5:3 – 4:5, 5:4 – 2:7, 7:2 – 2:9, 9:2 – Προκαταρτικές ασκήσεις - Μηχανιστικές ασκήσεις σε περίπλοκους ρυθμούς -

Μέρος Γ, Αλλαγές μέτρων: Αλλαγές αριθμού χρόνων του μέτρου - Αλλαγή μέτρου με υποδιπλασιασμό και διπλασιασμό ταχύτητας – Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2 και 3 – Διαφορετικοί ρυθμοί στην ίδια ταχύτητα – Αλλαγή μέτρου και Ταχύτητας σε περίπλοκους ρυθμούς - Μονόφωνες και Δίφωνες ασκήσεις –

Είδη Μέτρων

1/1												
1/2	2/2	3/2	4/2	5/2	6/2	7/2						
1/4	2/4	3/4	4/4	5/4	6/4	7/4	8/4	9/4	10/4	11/4	12/4	
1/8	2/8	3/8	4/8	5/8	6/8	7/8	8/8	9/8	10/8	11/8	12/8	
	2/16	3/16	4/16	5/16	6/16	7/16	8/16	9/16	10/16	11/16	12/16	
		3/32	4/32	5/32	6/32	7/32	8/32	9/32	10/32	11/32	12/32	

Οι ασκήσεις παρατίθενται με μουσικά σημεία και χρήση μόνιμων πινάκων για να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ποικιλία ρυθμικών φαινομένων.

Στα κεφάλαια οι ασκήσεις παρουσιάζονται με κανονική και ειδική σημειογραφία (διαφοροποιήσεις). Η αντιπαράθεση βοηθά στην μαθηματική αντιστοίχιση και στην κατανόηση διαφορετικών σχημάτων.

Η διδασκαλία γίνεται σε ομαδικό μάθημα, όπου, χωρίς να καταστρέφεται το ομαδικό πνεύμα, μπορούν να γίνουν και ατομικές υποδείξεις.

Η εξάσκηση κινείται στα πλαίσια ρυθμικών φαινομένων που εμφανίζονται στη μουσική πράξη. Επίσης επιδιώκεται η έκθεση όλων των μουσικών κατευθύνσεων και των μαθηματικών συσχετισμών που αφορούν το ρυθμό.

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Σκοπός του μαθήματος είναι να αναπτύξει την αίσθηση της ταχύτητας και του ρυθμού, τη συνήθεια εξάσκησης με μετρονόμο, να συντελέσει στην κατανόηση της λογικής και του μετρήματος κάθε είδους μέτρου, την εκμάθηση της ρυθμικής σημειογραφίας και την επιτάχυνση της ανάγνωσης. Με συστηματική άσκηση θα επιτευχθεί η ισχυροποίηση της αίσθησης του παλμού, της ταχύτητας, του ρυθμού, και του εσωτερικού χωρισμού του μέτρου.

Η ρυθμική εξάσκηση της ακοής μπορεί, σε συνδυασμό με προσωπικές προσεγγίσεις και υπολογισμούς, να αναπτύξει την αίσθηση διαφορετικών υποδιαίρέσεων, του παλμού, καθώς και την αναγνώριση των τονικών υψών διαφορετικών φωνών.

Ήδη από την αρχή στα κεφάλαια εναλλάσσονται «απλά» και «περίπλοκα» είδη μέτρων και σημειογραφιών, κάτι που σύμφωνα με την πείρα μου μειώνει γρήγορα την υποκειμενική εκτίμηση του βαθμού δυσκολίας.

Μια ακοή εξασκημένη στη ρυθμική ακρίβεια διαμορφώνει την κίνηση στο όργανο και συνεπώς και τον ήχο. Παρέχει μια ουδέτερη βάση για την ερμηνεία και απελευθερώνει από ενοχλητικούς μανιερισμούς. Παρέχει αρκετή ευαισθησία, ώστε να μπορεί να συμπράξει αρμονικά με ένα μουσικό σύνολο ή μια ορχήστρα. Η ικανότητα του εκτελεστή να αντιλαμβάνεται τα ρυθμικά σχήματα πριν αρχίσει να παίζει, να υποδιαιρεί έναν αργό παλμό σε πιο γρήγορους και να ακολουθεί τον παλμό που έχει δοθεί, αυτά αποτελούν στοιχειώδεις προϋποθέσεις για επαγγελματική μουσική ερμηνεία.

Η μουσική υπαγόρευση του ρυθμού σταθεροποιεί την μουσική ακοή και αντανακλά το σύστημα της ρυθμικής σημειογραφίας.

Κατηγορίες στόχων

Το μάθημα απευθύνεται σε μαθητές, φοιτητές και μουσικούς, που γνωρίζουν τους βασικούς κανόνες της παραδοσιακής ρυθμικής σημειογραφίας και έχει διαμορφωθεί η σωματική τους αίσθηση του ρυθμού. Απευθύνεται εξίσου σε εκτελεστές, τραγουδιστές, διευθυντές ορχήστρας και συνθέτες όλων των μουσικών κατευθύνσεων. Παρά τις μεγάλες διαφορές στην ερμηνεία, τον ρυθμό, το ύφος και το ηχητικό ιδεώδες, υπάρχουν ορισμένα σταθερά κριτήρια για την εκτέλεση των διάφορων ρυθμικών μοτίβων και την ανάγνωση της ρυθμικής σημειογραφίας.

Χρειάζεται ένας δάσκαλος που θα δημιουργήσει ένα σχέδιο μαθημάτων από το εκτενές υλικό των ασκήσεων ή θα επιλέξει ορισμένες θεματικές ενότητες, αν η διάρκεια του κύκλου σπουδών είναι περιορισμένη. Μόνο με την καθοδήγηση ενός επαγγελματία εκπαιδευτικού μπορεί να αναπτυχθεί σωστά η αντίληψη της ρυθμικής αίσθησης και λογικής.

Επιπρόσθετες ασκήσεις και πρακτικά παραδείγματα από το ρεπερτόριο του δασκάλου ή των συμμετεχόντων εμπλουτίζουν σε σημαντικό βαθμό το πρόγραμμα των μαθημάτων. Το μάθημα δεν αντικαθιστά την πρακτική εξάσκηση στο όργανο.

Η εφαρμογή όσων έχει μάθει κανείς στην εκτέλεση ενός οργάνου, είναι άλλο ένα βήμα, που πρέπει να γίνεται με την καθοδήγηση ενός έμπειρου καθηγητή του συγκεκριμένου οργάνου.

Υποδείξεις για τις ασκήσεις

Σχετικά με ορισμένες έννοιες:

Ο μουσικός ρυθμός είναι οργανωμένος χρόνος ή μια παράμετρος του μουσικού χρόνου ενός ολόκληρου έργου, των μερών του, των φράσεων του, των μέτρων του και των πιο μικρών χρονικών του ενοτήτων.

Η ταχύτητα είναι η μέτρηση του χρόνου (έγχρονο γεγονός) ή απλά και μόνο μια λεκτική υπόδειξη: γρήγορα - αργά, Presto - Adagio.

Ο παλμός είναι σωματική αίσθηση και ακουστικό γεγονός που επαναλαμβάνεται με ακρίβεια σε μια ορισμένη ταχύτητα.

Η κίνηση (χτύπος) είναι ο τρόπος με τον οποίο διευθύνουμε μετρώντας τον παλμό με μία ή περισσότερες κινήσεις.

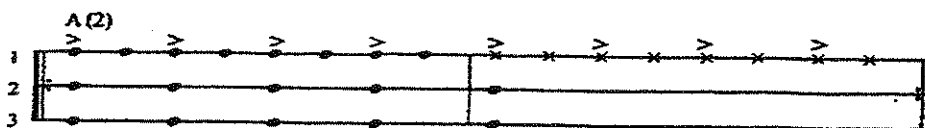
Όταν δεν δίνεται κάποια μετρονομική ένδειξη, προσδιορίστε μόνοι σας την ταχύτητα σε κάθε άσκηση ανάλογα με την πολυπλοκότητα του ρυθμικού κείμενο. Όσο πιο πυκνές γίνονται οι ρυθμικές δομές, τόσο περισσότερο υποδιαιρείται το μέτρο και τόσο πιο αργή πρέπει να είναι η κύρια ταχύτητα. Έτσι εξασφαλίζεται ότι οι ρυθμοί ακούγονται, κατανοούνται και τραγουδιούνται ή λέγονται με ακρίβεια. Τα τριακοστά δεύτερα π.χ. δεν πρέπει να είναι βιαστικά και υπερβολικά γρήγορα.

Οι ταχύτητες επιλέγονται ανεξάρτητα από τις αξίες των φθόγγων και τον τρόπο μέτρησης. Στην πορεία των μαθημάτων παγιώνεται συνήθως, χωρίς να το έχουμε επιδιώξει, μια μέτρια ταχύτητα για όλες τις ασκήσεις. Γι' αυτό πρέπει να εναλλάσσονται συνειδητά αργές και γρήγορες ταχύτητες. Καλό θα ήταν να αποφεύγονται οι αλλαγές ταχύτητας μέσα στην ίδια άσκηση.

Η ταχύτητα ορισμένων ασκήσεων έχει καθοριστεί με μια μετρονομική ένδειξη. Εκτός από τον έλεγχο της ταχύτητας με αυτές τις ενδείξεις, στο Μέρος Γ (αλλαγές μέτρου και αλλαγές ταχύτητας) γίνονται κάποιοι επιπλέον υπολογισμοί της ταχύτητας.

Προκαταρτικές ασκήσεις

Οι προκαταρτικές ασκήσεις, που είναι γραμμένες σε σχηματική σημειογραφία, παρουσιάζουν για πρώτη φορά παραδείγματα των ρυθμικών σχημάτων των που εμφανίζονται στα υποκεφάλαια, και είναι τρίφωνες.

Η φωνή 1 π. χ. τραγουδά ή απαγγέλλει το ρυθμό. Η φωνή 2 υποστηρίζει με χτυπήματα των χεριών την ταχύτητα και τα ισχυρά μέρη του μέτρου. Η φωνή 3 υποστηρίζει την 1 με το πόδι. Οι φωνές μπορούν επίσης να εναλλάσσονται και να χρησιμοποιούνται με διάφορους τρόπους. Οι μαύρες νότες τραγουδιούνται ή απαγγέλλονται ενώ τις νότες με σταυρό τις ακούμε εσωτερικά. Οι τονισμοί δείχνουν τα ισχυρά μέρη. Με επαναλήψεις και αισθητές παύσεις σταθεροποιείται η αίσθηση του ρυθμικού σχήματος.

Μονόφωνες και Δίφωνες ασκήσεις

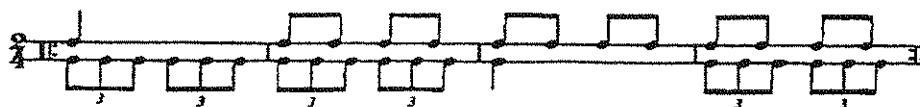
Οι μονόφωνες ασκήσεις διευθύνονται και τραγουδιούνται. Ανάλογα με τον εσωτερικό παλμό τα διάφορα είδη μέτρων διευθύνονται με διάφορα σχήματα για τις κινήσεις (βλέπε διεύθυνση). Γι' αυτό πάνω από την παρτιτούρα δίνονται υποδείξεις για το μέτρημα π. χ. στα 4 ή ανά τέταρτα (βλέπε παρακάτω).

Το μέτρημα γίνεται είτε δίνοντας το ισχυρό μέρος κάθε μέτρου είτε ομαδοποιώντας ορισμένα μέρη του μέτρου (π. χ. σε ομάδες των τριών). (Βλέπε «Υποδείξεις για το μέτρημα» σελ. 10). Εφόσον στα πρώτα κεφάλαια οι ρυθμοί είναι ακόμα «εύκολοι», πρέπει να γίνεται αρκετή εξάσκηση σε όλα τα σχήματα για τους χρόνους. Στα κεφάλαια 1, 2 και 4 αφιερώνεται πολύς χώρος ειδικά για το μέτρημα στα 5, στα 6 και στα 7. Από το κεφάλαιο 5 και μετά δίνεται περισσότερη σημασία στα απλά σχήματα με υποδιαιρέσεις. Η εσωτερικήυση των σχημάτων για τους χρόνους αναπτύσσει την ικανότητα των μαθητών να μετρούν και να έχουν μια σφαιρική εικόνα του μέτρου. Στο κεφάλαιο «Σχήματα για τις κινήσεις» εξετάζονται και περιγράφονται εκτενώς όλα τα σχήματα από το μέτρημα σε 1 ως το μέτρημα στα 7.

Στις δίφωνες ασκήσεις χτυπάμε και με τα δυο χέρια. Ψάξτε για δυο διαφορετικούς ήχους, π. χ. μολύβι και χέρι. Μέσα στην ομάδα μπορεί να γίνει και χωρισμός των συμμετεχόντων σε ψηλότερη και χαμηλότερη φωνή.

Μηχανιστικές ασκήσεις σε περίπλοκους ρυθμούς

Μηχανιστικές ασκήσεις για την εκμάθηση του γρήγορου συντονισμού των κινήσεων του δεξιού και του αριστερού χεριού υπάρχουν μόνο στο Μέρος Β «Περίπλοκοι ρυθμοί».

Φωνή

Η φωνή μπορεί εύκολα να χρησιμοποιηθεί από τον καθένα, είναι το τελειότερο μουσικό όργανο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλούς τρόπους. Ο ρυθμός σε όλες τις ασκήσεις απαγγέλλεται ή τραγουδιέται σε συλλαβές όπως το «Τα» με απλή κίνηση της γλώσσας ή το «Τα-κε» με διπλή κίνηση της γλώσσας. Θέλουμε να τονίσουμε εδώ, πως μια σημειωμένη ρυθμική αξία δεν δίνει μόνο την αφητηρία ενός παλμού, αλλά προπάντων ολόκληρη τη διάρκειά του. Με τη φωνή μπορεί κανείς να γεμίσει με ακρίβεια ολόκληρη τη διάρκεια π.χ. ενός μισού. Μερικοί μουσικοί δεν έχουν συνηθίσει να τραγουδούν και συγχρόνως να αισθάνονται το μέτρο και τις υποδιαίρεσεις του και χρειάζεται να το μάθουν.

Ρυθμική υπαγόρευση

Στη ρυθμική υπαγόρευση εμποδίζονται περισσότερο οι γνωστές από την ανάγνωση αξίες των φθόγγων, καθώς οι μαθητές εξασκούνται στο να τις ακούν και να τις γράφουν. Η ύλη προηγούμενων κεφαλαίων ή άλλου διδακτικού υλικού είναι ιδιαίτερα κατάλληλη γι' αυτό το σκοπό. Επισημαίνουμε ότι οι περίπλοκοι ή απλοί ρυθμοί πρέπει να υπαγορεύονται ανάλογα με τη δυσκολία τους, σε σύντομα ή μεγαλύτερα αποσπάσματα.

1) Ρυθμική υπαγόρευση με επανάληψη κάθε μέτρου

Επλέξτε ένα είδος μέτρου: Όσο πιο περίπλοκοι οι ρυθμοί, τόσο πιο σύντομο το είδος του μέτρου.
Δίνεται αρχικά στους μαθητές το είδος του μέτρου, ο αριθμός των μέτρων και τα πιθανά ελλιπή μέτρα.

Με την πρώτη ολοκληρωμένη υπαγόρευση του κειμένου οι μαθητές πρέπει από τους ρυθμούς και το είδος του μέτρου που άκουσαν να σχηματίζουν μια γενική αντίληψη των αξιών των φθόγγων.
Στη συνέχεια κάθε μέτρο του κειμένου υπαγορεύεται ως τον πρώτο χρόνο του επόμενου μέτρου και επαναλαμβάνεται αρκετές φορές.
Τέλος το κείμενο υπαγορεύεται για άλλη μια φορά ολόκληρο.

2) Ρυθμική Υπαγόρευση ολόκληρου του κειμένου

Επλέξτε ένα ή περισσότερα είδη μέτρων με πιο εύκολους ρυθμούς.
Δίνεται αρχικά στους μαθητές δίνονται ο αριθμός των μέτρων, το είδος του μέτρου, οι πιθανές αλλαγές του μέτρου και τα ελλιπή μέτρα.
Ολόκληρο το κείμενο υπαγορεύεται πολλές φορές. Οι ακροατές συμπληρώνουν τους ρυθμούς σαν παζλ στα προετοιμασμένα μέτρα μέχρι να τους ολοκληρώσουν.
Συνιστάται στους μαθητές να γράφουν πρώτα τα μέτρα που καταλαβαίνουν αμέσως.

Μετά από την υπαγόρευση γνωστοποιείται ο αριθμός της άσκησης και οι μαθητές διορθώνουν μόνοι τους το κείμενό τους, συγκρίνοντας το κείμενο του τετραδίου με αυτό που έχουν γράψει. Κείμενα από άλλες πηγές διορθώνονται προφορικά ή μοιράζεται μια φωτοτυπία τους στους μαθητές για τη διόρθωση.

Οι ρυθμοί συχνά μπορούν να γραφούν με διάφορους τρόπους. Γι' αυτό, η αξιολόγηση του κειμένου του μαθητή πρέπει να γίνεται ανεξάρτητα από τον τρόπο γραφής των ρυθμών στο κείμενο του βιβλίου.

Στους προχωρημένους μαθητές αρέσει να παίρνουν το ρόλο εκείνου που υπαγορεύει, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη χαλαρότητα και ποικιλία στο μάθημα.

Σχήματα για τις κινήσεις

Χρησιμοποιείστε τα σχήματα για τις κινήσεις αρχικά χωρίς να τονίζονται τα ισχυρά και τα ασθενή μέρη του μέτρου. Το ζητούμενο είναι να μετράμε με ακριβείς κινήσεις, ώστε να αναγνωρίζει κανείς μια σταθερή ταχύτητα σε κάθε μέρος του μέτρου. Το χέρι κινείται από τη μια θέση στην επόμενη όπως όταν χτυπάει κανείς καμπανάκια τοποθετημένα σε μια σειρά.

Η επιλογή των σχημάτων για τους χρόνους είναι ανάλογη με τους χρόνους του μέτρου και την υποδιαίρεσή τους σε ομάδες. Αυτό που έχει σημασία είναι η ταχύτητα να ταιριάζει στα σχήματα για τις κινήσεις.

Το μέτρημα σε 1 (κίνηση) χρησιμοποιείται σε όλα τα μονομερή μέτρα και στις ασκήσεις που έχουν την ένδειξη «σε 1». Εκτελείται όπως το χτύπημα ενός τύμπανου, έρχεται από πάνω και το χέρι ξανασηκώνεται στην ίδια ευθεία. Ο Hermann Scherchen γράφει για την πορεία της κίνησης στη μέτρηση του μονομερούς μέτρου: «Γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε η απότομη, ευθύγραμμη κίνηση προς τα κάτω να επιστρέφει αμέσως, χωρίς παύση, στην αφετηρία της κίνησης κι εκεί περιμένει την έναρξη της μέτρησης του επόμενου μονομερούς μέτρου, που γίνεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο.» («Lehrbuch des Dirigierens», Hermann Scherchen, Εκδόσεις Schott 1929).

↓
•
1

Μέτρημα στο 1

Το μέτρημα στα 2 χρησιμοποιείται σε όλα τα διμερή και εξαμερή μέτρα με την ένδειξη «στα 2». Ο Scherchen ονομάζει το μέτρημα στα 2 μέτρημα Allabreve και γράφει: «Το μέτρο Allabreve χωρίζει στα δύο την κίνηση με την οποία μετράμε το μονομερές μέτρο: Μετά από την προς τα κάτω κίνηση το χέρι παραμένει στο χαμηλότερο σημείο αντί να ξανασηκωθεί αμέσως. Μόνο με τη δεύτερη χρονική μονάδα αρχίζει η προς τα πάνω κίνηση επιστρέφοντας στην αφετηρία του πρώτου χρόνου Allabreve.» (Scherchen).

Μέτρηση στα 2

«Το μέτρο Allabreve δεν πρέπει να αποκλίνει προς τα πλάγια στο χαμηλότερο σημείο, πρέπει να περιορίζεται στην ευθεία των μονομερών μέτρων. Κάθε απόκλιση προς τα πλάγια θα μπορούσε να δημιουργήσει παρεξήγηση, αφού οι πλάγιες κινήσεις χαρακτηρίζουν τους δευτέρους χρόνους των μέτρων $3/4$ και $4/4$.» (Scherchen).

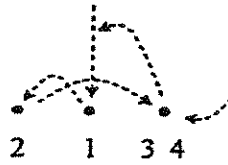
Το μέτρηση στα 3 χρησιμοποιείται σε τριμερή και εννεαμερή μέτρα, όταν μεταξύ άλλων υπάρχει η ένδειξη «στα 3». Φανταστείτε – όπως στο ακόλουθο Σχήμα – δυο καμπανάκια τοποθετημένα δεξιά και αριστερά από το σώμα σας. Το χτύπημα στο πρώτο καμπανάκι γίνεται αριστερά στο ένα. Το χτύπημα στο δεύτερο καμπανάκι γίνεται δεξιά στο δύο καθώς ερχόμαστε από μέσα και στο τρία από έξω, προτού ξανασηκωθεί το χέρι προς το επόμενο ένα.

Μέτρηση στα 3

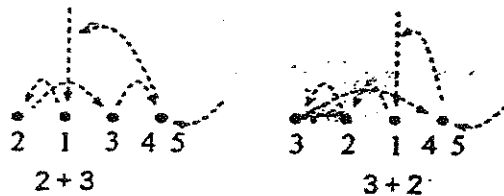
«Στο μέτρο $3/4$ πρέπει τελειώνοντας την πρώτη κίνηση να δείχνουμε μια τάση να συνεχίσουμε την κίνηση προς τα δεξιά όπως και στο μέτρο $4/4$ μια τάση να συνεχίσουμε προς τα αριστερά». «Οι τρόποι μέτρησης του μονομερούς μέτρου, του διμερούς μέτρου, των $3/4$ και των $4/4$ πρέπει να γίνονται αντιληπτοί με την πρώτη κίνηση...» (Scherchen).

Το μέτρηση στα 4 χρησιμοποιείται σε μέτρα τετραμερή και δωδεκαμερή, όταν υπάρχει μεταξύ άλλων η ένδειξη «στα 4». Γι' αυτό υπάρχουν – όπως στο Σχήμα – τρία καμπανάκια. Στο ένα το χέρι κινείται προς τα κάτω, στρέφεται στη συνέχεια προς τα αριστερά, διασχίζει τη μέση του σώματος προς τα δεξιά και επιστρέφει στο 4 στο τρίτο καμπανάκι, προτού ξανασηκωθεί για το επόμενο ένα.

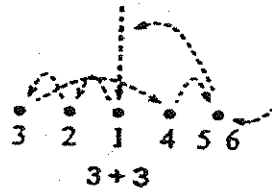

Μέτρηση στα 4

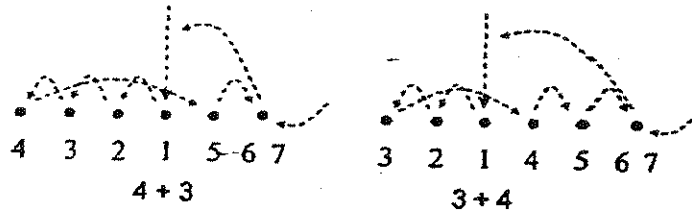
Τα μετρήματα στα 5, 6 και 7 αντιστοιχούν στα εκάστοτε είδη μέτρων, όπου η ομαδοποίηση του μέτρου γίνεται σαφής με το μοίρασμα των κινήσεων στη δεξιά και την αριστερή πλευρά. Ανάλογα με τον αριθμό των κινήσεων, το να φαντάζεται κανείς τα τοποθετημένα καμπανάκια όπως στην προηγούμενη περιγραφή μπορεί να βοηθήσει να σχηματιστεί ένα ομοιόμορφο και σαφές σχήμα για τους χρόνους.

Μέτρηση στα 5

Μέτρηση στα 6

Μέτρηση στα 7

Για να μην ξεχνάμε την ταχύτητα και το χαρακτήρα ενός έργου, που πρέπει να εκφράζονται στις κινήσεις του μετρήματος, ας παραθέσουμε ξανά τον Hermann Scherchen: «Διακρίνουμε λοιπόν: ρυθμικά σύντομη κίνηση της διεύθυνσης και απαλές τραγουδιστές κινήσεις. Η ρυθμική κίνηση της διεύθυνσης τονίζει την αρχή κάθε χρονικής μονάδας και φεύγει αμέσως προς την αφητηρία της επόμενης κίνησης, για να περιμένει εκεί το τέλος της χρονικής μονάδας. Η τραγουδιστή κίνηση γεμίζει αντιθέτως ομοιόμορφα όλο το χώρο μεταξύ της αρχής της πρώτης χρονικής μονάδας και της αφητηρίας της επόμενης» (Scherchen).

Σε ορισμένες δύσκολες ασκήσεις συνιστάται να χτυπάμε αρχικά την ταχύτητα με το χέρι πάνω στο τραπέζι απαγγέλλοντας τους ρυθμούς και στη συνέχεια να διευθύνουμε την άσκηση λαμβάνοντας υπόψη τον προσανατολισμό του μέτρου. Όταν αλλάζει το μέτρο ή η ομαδοποίηση του μέτρου εξασκούμαστε πρώτα μόνο στα σχήματα για τους χρόνους πριν αρχίσουμε να απαγγέλλουμε το ρυθμό.

Διάφορα σχήματα για τους χρόνους

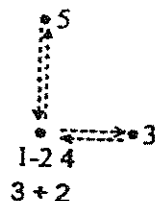
Μερικά σχήματα για τις κινήσεις δημιουργούνται σε πιο γρήγορες ταχύτητες μέσω του σχηματισμού ομάδων των 2, 3, 4 και 5. Από το συνδυασμό τέτοιων ομάδων προκύπτουν μη περιοδικές ομαδοποιήσεις του μέτρου και μη περιοδικά σχήματα για τις κινήσεις με διαφορετικές διάρκειες ανά κίνηση.

Για τα μέτρα 5 π. χ. προκύπτουν τρεις τεχνικές μέτρησης:

- 1) Μέτρηση ολόκληρου του μέτρου (σε 1?) για αργές ταχύτητες (βλ. πάνω)
- 2) Ήρεμο μέτρηση στα 5
- 3) Μη περιοδικό μέτρηση στα 2

Ήρεμο μέτρηση στα 5

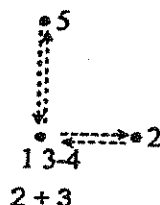
Η άρση και οι κινήσεις του μετρήματος περιλαμβάνονται στη διεύθυνση σε μια ταχύτητα ανάλογη με την ομαδοποίηση του μέτρου. Όπως φαίνεται στο Σχήμα, στην ομαδοποίηση 3 + 2 η μέτρηση σταματάει στο ένα και δύο και μετά συνεχίζει ως το τρία. Ακολουθεί το Τέσσερα πάλι κάτω και το Πέντε για την άρση προς το ένα πάνω.

Ήρεμο μέτρηση στα 5

Επαναλάβετε για εξάσκηση το πρώτο μέτρο της άσκησης 135, στην οποία ο ρυθμός και η διεύθυνση συμπίπτουν.

Ηρεμο μέτρο στα 5

Στην ομαδοποίηση 2 + 3 (βλ. άσκηση 137) το μέτρο στα 5 αντιστοιχεί και στις δύο ομαδοποιήσεις (2 + 3 και 3 + 2) σε ένα μη περιοδικό μέτρο στα 2. Η ομάδα των 3 είναι κατά μία υποδιαίρεση του παλμού μεγαλύτερη από την ομάδα των 2.

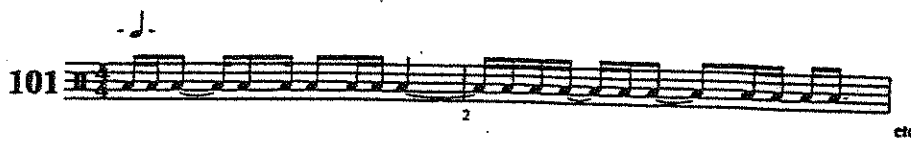
Μη περιοδικό μέτρο στα 2

Αν η ταχύτητα είναι γρήγορη, οι κινήσεις είναι στρογγυλεμένες και το γρήγορο μέτρο στα 5 αντιστοιχεί και στις δύο ομαδοποιήσεις (2 + 3 και 3 + 2) σε ένα μη περιοδικό μέτρο στα 2. Η ομάδα των 3 είναι κατά μία υποδιαίρεση του παλμού μεγαλύτερη από την ομάδα των 2.

Σημειογραφικές οδηγίες

Σπάνια οι συνθέτες δίνουν εκτός από τις ενδείξεις της ταχύτητας στοιχεία για τον τρόπο διεύθυνσης ή την ομαδοποίηση του μέτρου. Είναι συνήθως υπόθεση του ερμηνευτή να προσδιορίσει την ομαδοποίηση του μέτρου, κρίνοντας από το είδος του μέτρου και την ταχύτητα. Συχνά χρειάζονται επιπλέον γραπτές οδηγίες, που συμπληρώνονται από τους μουσικούς γρήγορα και με σαφήνεια στην παρτιτούρα. Σε αυτό το τετράδιο παρουσιάζονται τέσσερα είδη σημειογραφικών οδηγιών:

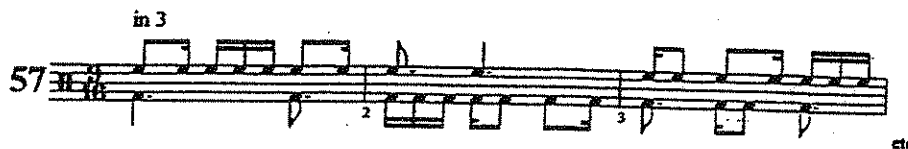
1. Αξία φθόγγων

Όταν ο χρόνος μέτρησης δίνεται από την αξία ενός φθόγγου, το μέτρημα προκύπτει από τη συχνότητα εμφάνισης της αξίας του φθόγγου στο μέτρο. Στο παράδειγμα του σχήματος, στο δοσμένο κείμενο υπάρχουν τέσσερα τέταρτα στο μέτρο. Χρησιμοποιείται λοιπόν το μέτρημα στα 4.

2. Ένδειξη για το φραζάρισμα (ή ομαδοποίηση) του μέτρου

Όταν, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα, το μέτρο 9/16 είναι ομαδοποιημένο «στα 3», τότε το σχήμα για τους χρόνους είναι σαφές. Μόνο η ρυθμική αξία που αντιστοιχεί σε κάθε κίνηση πρέπει να συμπεραίνεται από το είδος του μέτρου.

Το εννέα δια του τρία μας δίνει τις τρεις τριμερείς ομάδες δεκάτων έκτων. Με άλλα λόγια, ο κάθε χρόνος διαρκεί ένα παρεστιγμένο όγδοο.

Άλλο ένα παράδειγμα:

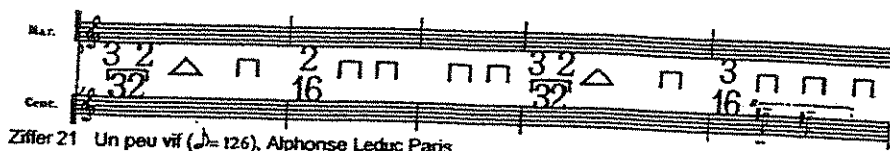
Σε μικτά μέτρα όπως τα πενταμερή ή επταμερή μέτρα κτλ. η ομαδοποίηση του μέτρου σημειώνεται π.χ. με την ένδειξη σε 2 + 3 ή σε 2 + 3 + 2. Ανάλογα με την ταχύτητα προκύπτουν έτσι διάφορα σχήματα για τους χρόνους (βλ. σχήματα για τους χρόνους).

Το μέτρο 7/16 στο ακόλουθο παράδειγμα ομαδοποιείται σε 2 + 2 + 3 και διευθύνεται ανάλογα με την ταχύτητα σε 1 ή με ένα μη περιοδικό μέτρημα στα 3.

3. Οδηγίες για το Μέτρο

Ο Olivier Messiaen γράφει το 1966 στο έργο του «Couleurs de la Cité céleste» στο Τμήμα 21 ένα μέτρο 5/32 (μέτρα 1 και 4 του παραδείγματος) σε μια ομαδοποίηση 3 + 2. Για διευκρίνηση προσθέτει Τρίγωνα και Αγκύλες.

Ziffer 21 Un peu vif (♩ = 126), Alphonse Leduc Paris

4. Γραφικά σημεία και αριθμοί πάνω από τους χρόνους μέτρησης

Τα 5μερή, 6μερή, 7μερή μέτρα κλπ. δεν μπορούν να διαβαστούν με ακρίβεια, όταν η ομαδοποίηση των φθόγγων δεν δείχνει τη σαφή οργάνωση του μέτρου. Η σωστή τοποθέτηση γραμμών, αριθμών, παρενθέσεων και τριγώνων πάνω από τους χρόνους των μέτρων βοηθά τον προσανατολισμό μέσα στο μέτρο. Σε μερικές ασκήσεις μόνο το πρώτο μέτρο έχει τέτοια συμπληρώματα. Συνεχίστε τα παρακαλώ, μόνοι σας και προσπαθήστε να αποκτήσετε έναν γρήγορο και σαφή τρόπο γραφής, διότι οι ομαδοποιήσεις των μέτρων συχνά υπαγορεύονται πολύ γρήγορα από τους διευθυντές ορχήστρας.

Στοιχεία για την ταχύτητα

Οι οδηγίες για την ταχύτητα που έχουν καθιερωθεί με τους ιταλικούς όρους από το Lento ως το Presto ή οι ενδείξεις του μετρονόμου, έχουν γίνει από το 17^ο αιώνα και μετά σημαντικά συμπληρώματα που μας βοηθούν να συλλάβουμε το χαρακτήρα ενός έργου ή των μερών του.

Η σύνδεση της ρυθμικής αξίας της νότας με την αντίληψη της ταχύτητας (I. Heitmann-Bengen, Tempobezeichnungen, Εκδόσεις Hans Schneider 1959), στην πορεία της ιστορίας της μουσικής έπαψε να υπάρχει, ιδιαίτερα από τον 20ο αιώνα και μετά. Ουσιαστικά οι αναλογίες των ρυθμικών αξιών των φθόγγων ορίζονται μόνο μέσω των ενδείξεων για την ταχύτητα.

Ο Ludwig v. Beethoven στα τελευταία έργα του, στη σονάτα για πιάνο σπ. 106 και στην Ένατη συμφωνία καθορίζει με ακρίβεια την ταχύτητα χρησιμοποιώντας τις ενδείξεις του μετρονόμου που κατασκεύασε ο ωρολογοποιός J. N. Mälzel (Riemann Musiklexikon, *Metronom*, Εκδόσεις Schott 1967). Ο μετρονόμος, που κατοχυρώθηκε με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το 1816 επιτρέπει την μέτρηση 40 ως 208 χτύπων το λεπτό.

Οι σύγχρονοι μετρονόμοι είναι ηλεκτρονικοί και μπορούν να μετρούν και άλλες ταχύτητες εκτός από εκείνες της παλιάς κλίμακας του μετρονόμου.

Οδηγίες για την υποδιαίρεση του χρόνου μέτρησης

Σε αντίθεση με την ομαδοποίηση του μέτρου ή μιας φράσης εδώ αναφερόμαστε σε υποδιαιρέσεις της κίνησης (χτύπου), του παλμού ή του χρόνου.

Όταν υπάρχουν σημειώσεις σε παρένθεση, τότε αυτές υποδεικνύουν την υποδιαίρεση του ρυθμού. Όταν, όπως στην άσκηση 138, η ομαδοποίηση ενός πεντάηχου σημειώνεται με την οδηγία (2 + 3), τότε σε αντίθεση με την ομαδοποίηση του μέτρου οι ομαδοποιήσεις πρέπει να υπάρχουν μόνο στο νου μας και όχι να ακούγονται.

Μέρος Α

Απλοί Ρυθμοί

1. Μονομερείς ρυθμοί

Μονομερείς ρυθμοί σε 1μερή έως 7μερή μέτρα σε
κανονική (συμβατική) σημειογραφία

1 ♩

2 3 4

5 6 7 8

in 1

2 ♩

2 3 4

5 6 7 8

3 ♩

2 3 4

5 6 7 8

in 2

4 ♩

2 3 4

5 6 7 8

$\text{♩} = 108$

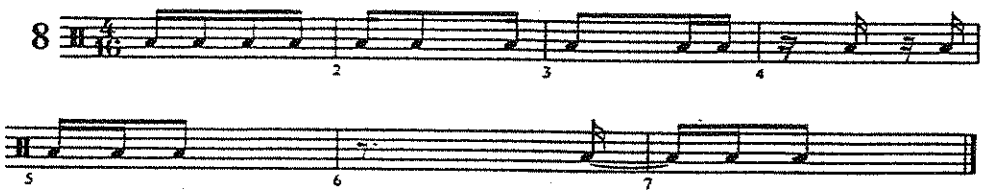
5

6

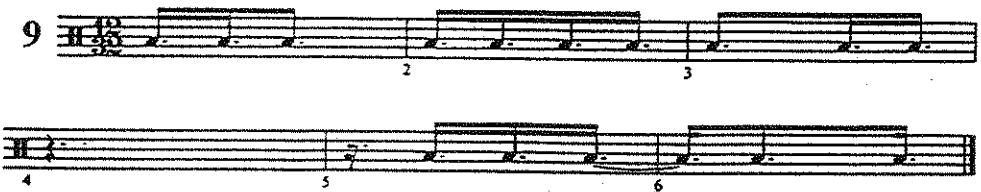
in 3

7

- ♩ -

8

in 4

9

in 4

10

11

2 3

4 5 6

in 3+2 $\text{♩} = 2 \times \text{w} \text{ or } \text{cs}$

12

2 3

4 3 2 5 6 7

13

2

3 4

14

2

3 4 5

15

2

3 4 5

2. Διμερείς Ρυθμοί

2.1. Διμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία,
 Δίχη και Παρεστιγμένα (2)

2.1.1. Βασικά σχήματα

1 $\overset{\Delta(2)}{\text{>}}$

16

17

18 *in 2*

19 $\text{♩} = 96$

25/10/04

$\text{♩} = 96$

20

in 3

21

2x p & v

in 3

22

2 -> dim

(2) Evn (odd) - 2) - d.

23

- d.

24

2 < p   2 < p

25

26

in 2+2+3

2.1.2. Συγκοπές

A (2)

in 2

27

28

25/10/07

25/10/09

-d-

29

2 3 4

5 6 7 8

$\text{♩} = 126$

30

2 3 4

5 6 7 8 9

in 2

31

2 2 2 2 2 2 2 2

2 3 4

5 6 7 8

-d-

32

2 3 4

5 6 7 8

in 3

33

2 3

4 5 6

-J-

34

35 *in 4*

36

37 *in 6*

38

2.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί

- J-

39

1 2 3
4 5 6 7

in 2

40

2 3 4
5 6 7 8
9 10 11 12

01.11.07

- J-

41

1 2 3
4 5 6 7

- J-

42

1 2 3 4
5 6 7 8 9

3. Τριμερείς Ρυθμοί

3.1. Τριμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία και Τρίχα (3)
3.1.1. Βασικά σχήματα

A(3) B(3) C(3)

1
2
3

in 1

52

53

54

in 2

55

- J. -

56

2

29/10/07

in 3

57

2 3

$\text{♩} = 54$

58

3 3 3 3 3 3 3 3

2 3

in 4

59

2

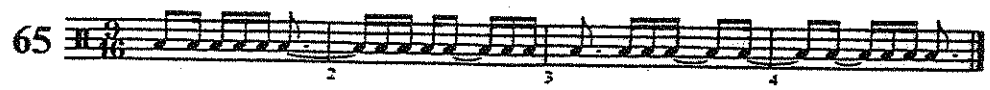
- J. -

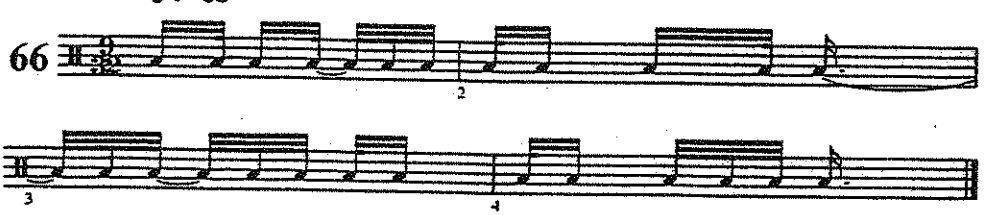
60

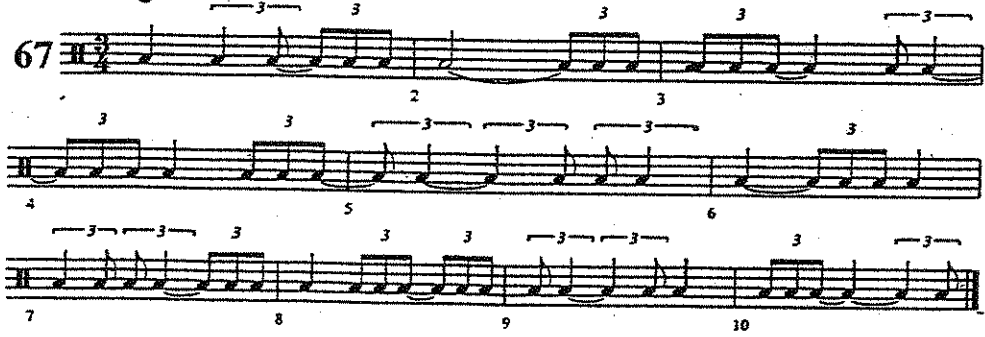
2

in 3

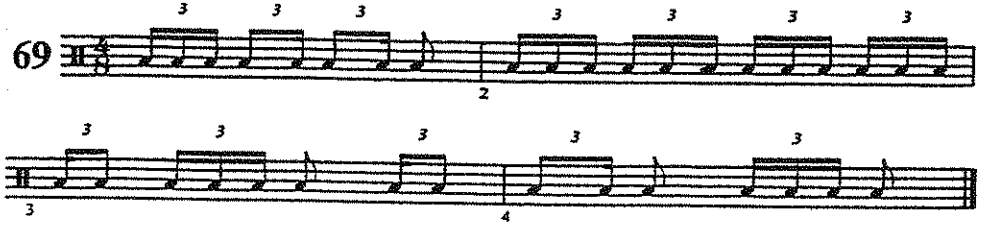
65

67

in 4

68

69

3.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί

6/12/04

70

71

in 1

72

in 2

73

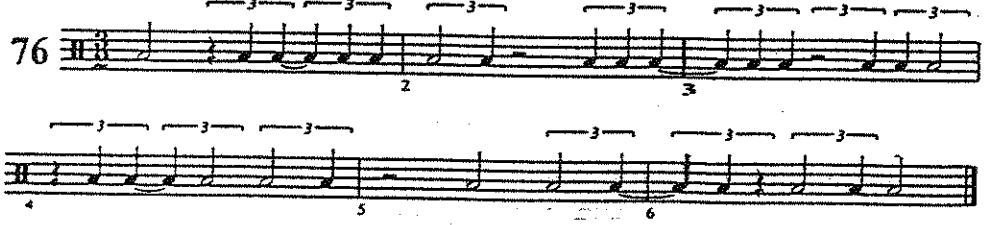
74

in 3

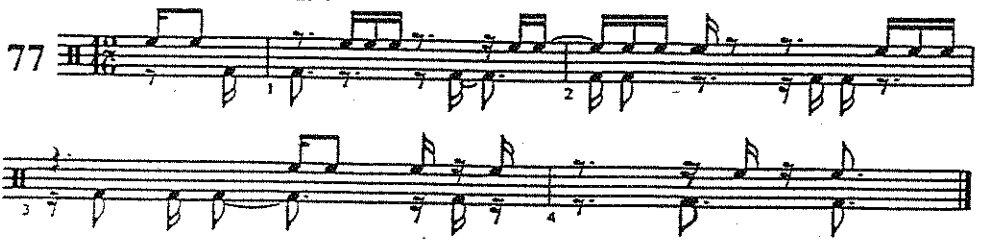
- ♪ -

75

in 3

76

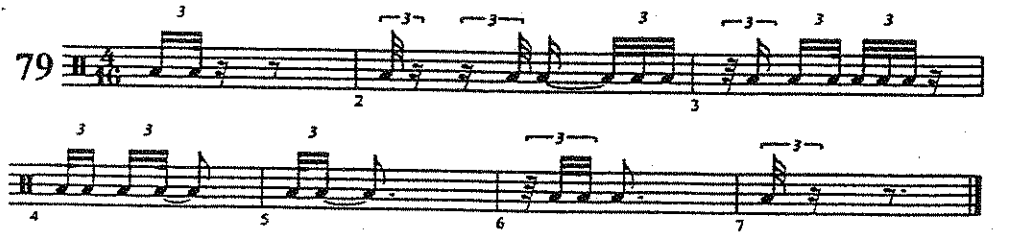
in 4

77

♩ = 76

78

- ♪ -

79

80/13/08

85 *-d.-*

80/13/08

86 *♩ = 84*

80/13/08

87 *in 6*

88 *-d.-*

89 *in 4*

3.3 Σύνθετα Μέτρα αποτελούμενα από ομάδες 2 και 3 αξιών.

3.3.1 Βασικά Σχήματα

1 $\frac{5}{16}$ (2+3)

2 $\frac{7}{32}$ in 3 (2+2+3)

3 $\frac{3+2+2}{16}$

4 $\frac{8}{32}$ in 3 (3+3+2)

↓
2 χρόνος.

20/10/07
5

in 4

(2+2+2+3)

in 2

(3+2)

3.3.2. Συκοπέες

in 2

(3+2)

4. Τετραμερείς Ρυθμοί

4.1. Τετραμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία,
Τετράηχα και Παρεστιγμένα (4)

4.1.1. Βασικά σχήματα

- J -

90

- J -

91

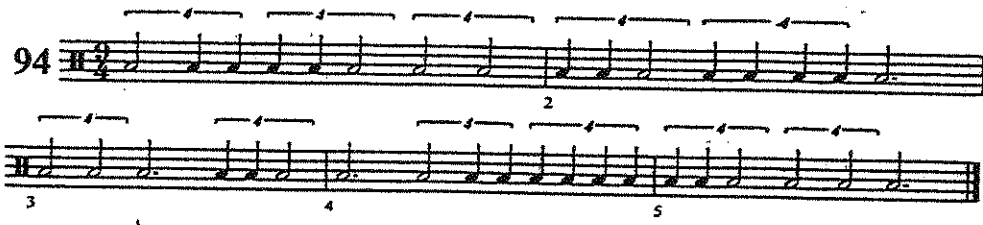
92

in 2

93

in 3 + 2

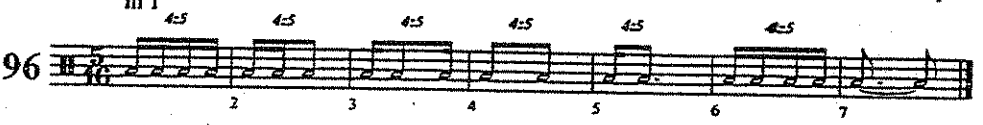
in 3

94

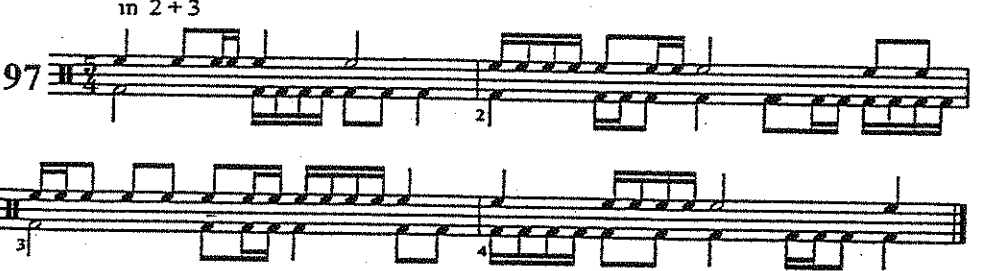
$\text{♩} = 100$

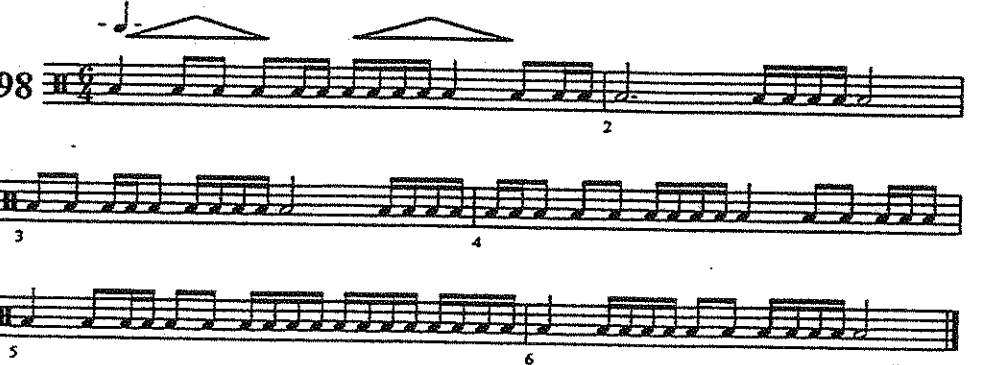
95

in 1

96

in 2 + 3

97

98

in 3

102

103

in 4

104

17/04/08

105

in 2

106

Easter
17/04/08
+

♩ = 88

107

8 2 2 4 4 3 1 1 4 4 4

1 2 3 6+2 12

108

2

3 4

5 6

4.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί

17/04/08
+

109

1 2 3 4

5 6 7 8

110

in 2

2 3

4 5 6

7 8 9

14/04/08

111 *-d-*

Easter
14/04/08

112 *4/4* *in 4*

113 *-d-*

114 *in 3+2*

8/5/08
X

♩ = 88

115

116

in 3

117

1 2 3 4 5 6 7

118

4.2. Μονομερείς έως Τετραμερείς ρυθμοί

A

Musical notation for exercise A in 4/4 time, featuring eighth notes and triplets.

8/5/08
X

119

in 4

Musical notation for exercise 119 in 4/4 time, featuring eighth notes, triplets, and a doublet.

8/5/08
X

120

Musical notation for exercise 120 in 4/4 time, featuring eighth notes, triplets, and a doublet.

121

in 2

Musical notation for exercise 121 in 2/4 time, featuring eighth notes and triplets.

X

122

♩ = 80

Musical notation for exercise 122 in 2/4 time, featuring eighth notes and triplets.

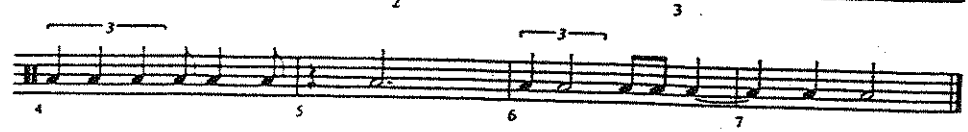
1 2 3 4

123

- d -

124

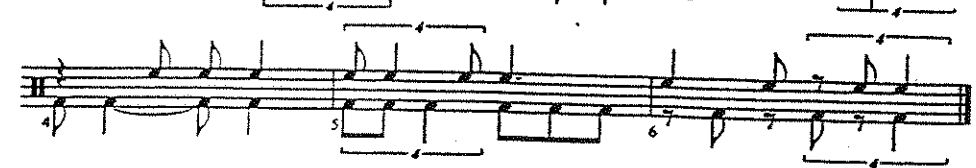
in 1

125

- d -

126

in 3

127

5. Πενταμερείς Ρυθμοί

5.1 Πενταμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία και Πεντάχη (5, 3+2, 2+3)

5.1.1 Βασικά σχήματα

A (5)

B (3+2) C (2+3)

133

in 2

134

in 2

135

in 1

5.1.2 Συγκοπές

1
2
3

A (5) B (5)

141

in 3

142

in 1

143

(3+2) 5 >

144 in 2 (3+2) >

145 in 3 (2+3) >5 >5

146 in 2

147 in 2 (2+3) 5

5.1.3 Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί

148 **in 1**

5 2 3 4 5 6 7 8 9 10

149 **in 2**
(2+3)

2 3 4 5 6

150 **in 2**
(2+3)

1 2 3 4 5 6

151 **in 4**

2 3 4

152

5 5 5 5

1

5 5 5 5 5 5 5 5

2

5 5 5 5 5 5 5 5

3

5 5 5 5 5 5 5 5

4 5

153

in 3

(3+2) >

1 2

3 4

154

in 3

(3+2) 5

1 2

3 4

155

1 2 3 4 5

(2+3) 5

1 2 3 4 5

(3+2) 5 5

5 5 5 5 5

3

5.2 Μονομερείς έως Πενταμερείς Ρυθμοί

A B C

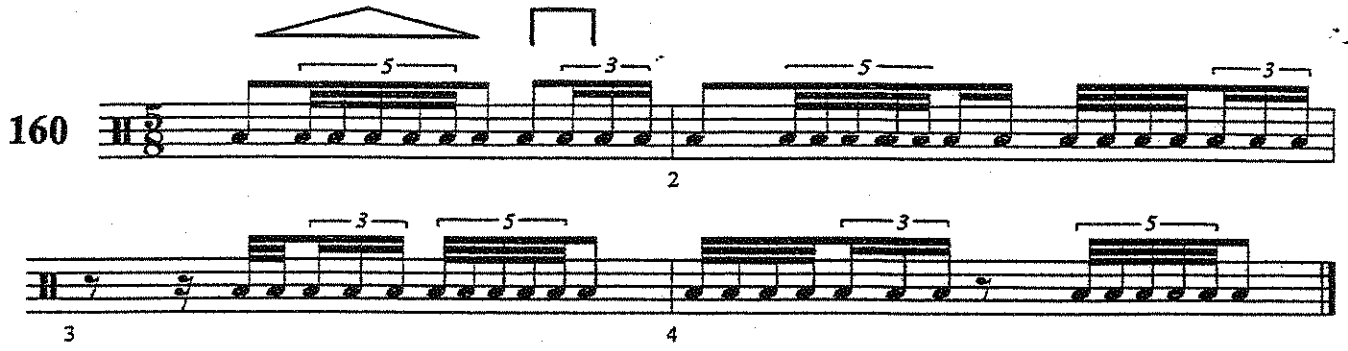
156

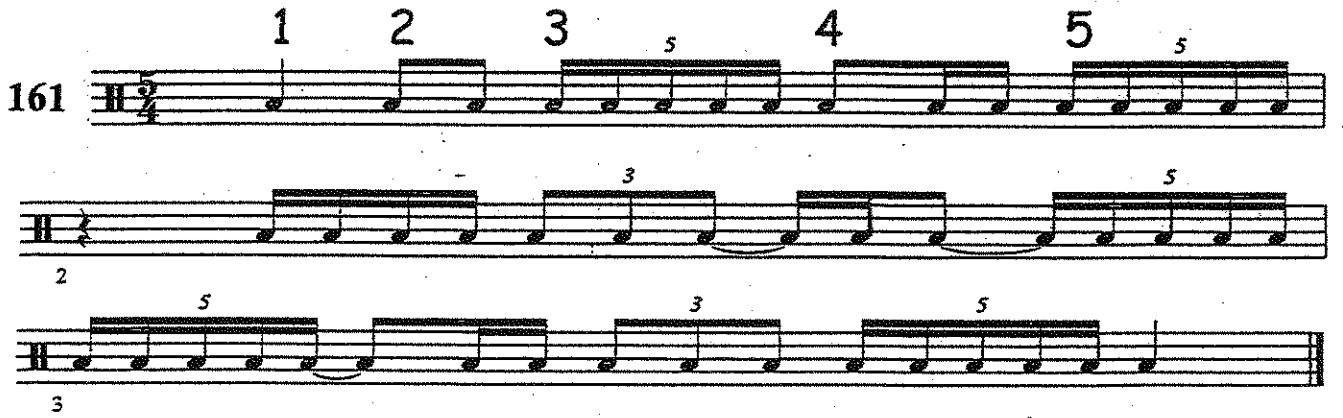
157

158

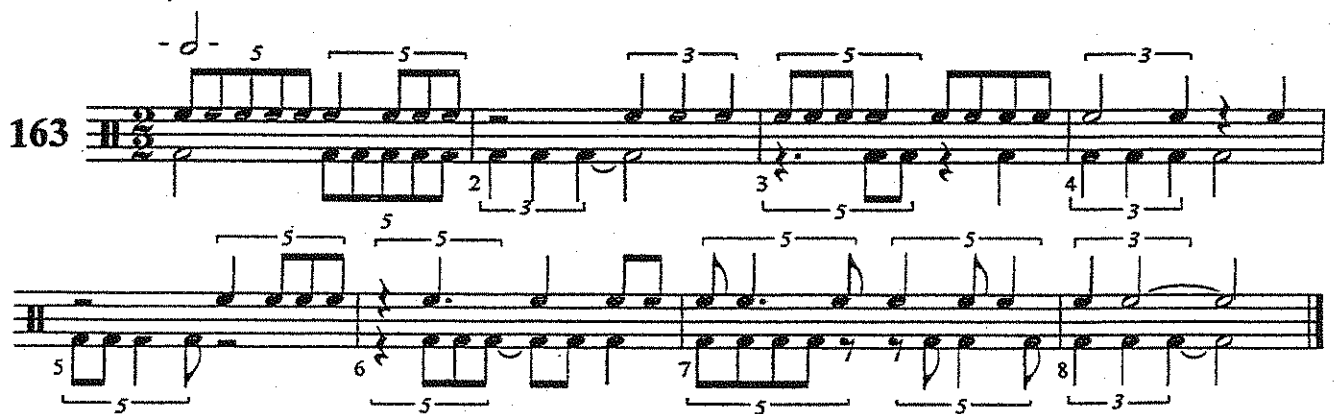
159 $\text{♩} = 72$

Detailed description of the musical exercises:
 Exercise 156: Two staves. The first staff is in 4/4 time, showing a triplet of eighth notes, another triplet, and two quintuplets of eighth notes. The second staff is in 2/4 time, showing a quintuplet of eighth notes. Fingering numbers 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 are indicated below the notes.
 Exercise 157: Two staves. The first staff is in 3/2 time, starting with a triplet of eighth notes, followed by a quintuplet, and then two triplets of eighth notes. The second staff continues with a quintuplet and another quintuplet. Fingering numbers 2, 3, 4, 5, 6 are indicated below the notes.
 Exercise 158: Two staves. The first staff is in 6/4 time, starting with a quintuplet, followed by a 5:6 ratio, a 4:3 ratio, and another 5:6 ratio. The second staff continues with a 5:6 ratio, a 4:3 ratio, and a 2:3 ratio. Fingering numbers 2, 3, 4, 5, 6 are indicated below the notes.
 Exercise 159: Two staves. The first staff is in 4/4 time with a tempo marking of 72. It features a quintuplet, a triplet, and another quintuplet. The second staff continues with a quintuplet, a triplet, and another quintuplet. Fingering numbers 2, 3, 4 are indicated below the notes.

160

161

162 *in 6*

163

164

3 5 5 5 5 5 5 5 5 5

2 3

4 5 6

165

in 1

2:3 5:3 4:3 5:3

2 3 4 5

4:3 5:3 5:3

6 7 8 9 10 11

166

in 3

4 5:3 5:3 2

2

5 5 4 5 5

3 4

167

3 5 5 3

5 5 3 5 3

5 5 3 3 3

2 5 5 3 3

168

in 2

5:3 5:3 4:3 5:3

2 3

5:3 5:3 5:3 5:3 4:3

4 5 6 7

6. Εξαμερείς Ρυθμοί

6.1.2. Συγκοπές

6.1.2.1. Χωρισμός σε 3 X 2

A (3x2)   B (3x2)   C (3x2)

179 $\text{♩} = 63$

180 in 1

181 in 4

182 in 2

6.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί
6.1.3.1. Χωρισμός σε 3 X 2

in 3

187

$\text{♩} = 56$

188

189

in 1

190

6.1.3.2. Χωρισμός σε 6, 3 + 3

191 *in 1*

192 $\text{♩} = 58$

193 *in 4*

194

6.1.4. Συνδυασμοί 3 X 2 και 3 + 3

A (3x2) (3+3)

195

196

197 in 1

198 in 3

1 2 3 4 5

199

(3x2) 6 6 6 6 3

(3x2) 3 (3+3) 3 6

(3x2) 3 (3+3) 3 6 3 3

$\text{♩} = 54$

200

$\text{♩} = 54$ (3x2) 3 3 (3+3) 3 3 3

3 (3x2) 3 3 4 5 (3+3)

6 7 8 9 10

201

(3x2) 6 6 6 6

6 6 6 6

(3+3) 6 6 6

(3x2) 6 6 6 6

1 2 3 4 5

202

(3+3) 1 (3x2) 2

(3+3) (3x2) 3 4 5

6.2. Μονομερείς έως Εξαμερείς Ρυθμοί

203

204

205

206

The image displays four musical exercises, each consisting of two staves. Exercise 203 is in 4/4 time and features sixteenth-note patterns with fingerings 6, 6, 5, 5. Exercise 204 is in 3/4 time and includes patterns with fingerings 6, 3, 6, 2, 5, 6, 4, 2, 4, 2. Exercise 205 is in 3/4 time, marked 'in 2', and contains patterns with fingerings 6, 3, 3, 3, 2, 3, 3, 3, 4, 5, 6, 7. Exercise 206 is in 6/8 time, marked 'in 1', and shows patterns with fingerings 3, 2, 3, 3, 4, 3, 3, 3, 5, 6, 7, 8, 9.

207

1 2 3 4 5

208

2 3

♩. = 69

209

3 4 2 2 4 5

in 4

210

2 4-3 5-6 4-3

211 *in 3*

2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12

212 *in 2*

2 3
4 5 6

213

1
2
3

214 *in 6*

1 2 3
4 5 6
7 8 9

6.3 Σύνθετα Μέτρα αποτελούμενα από ομάδες 4 και 6 αξιών.

6.3.1. Βασικά Σχήματα

215 in 3
(3+2+2)

216 in 3
(3+3+2)

217 in 2
(3+2)

218 in 3
(2+2+3)

219

2 3 4 5 6 7

220

in 3
(3+2+3)

(3+3+2)

(2+3+3)

2 3 4 5 6 7 8 9

6.3.2. Συγκοπές

221

in 3
(3+2+3)

2 3 4 5

222

3 4 5

7. Επταμερείς Ρυθμοί

226 in 3
(2+2+3)

227 in 2
(3+2+2)

228 (2+3+2)

229 in 3

7.1.2 Συγκοπές

A (2+2+3)

B (3+2+2)

230 in 2

231 in 2 -

232

233

(2+2+3) 7 7 7 7

2 3 4

5 6 7 8

234

in 3 7 7 7

2 7 7 7

235

(2+2+3) 7 7 7 7

2 7 7 7

236

in 3 7:6 7:6 7:6 7:6 7:6

2 3 4 5 6

7.1.3 Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί

237

in 4

1

2

3

Detailed description: Exercise 237 consists of two staves of music. The first staff is in 4/4 time and contains a sequence of rhythmic patterns with seven-measure rests (marked '7') and a section labeled 'in 4'. The second staff continues the pattern, also featuring seven-measure rests and a section labeled '3'.

238

in 3

2

3

Detailed description: Exercise 238 consists of two staves of music. The first staff is in 3/4 time and contains a sequence of rhythmic patterns with seven-measure rests (marked '7'). The second staff continues the pattern, also featuring seven-measure rests and a section labeled '3'.

239

2

3

Detailed description: Exercise 239 consists of two staves of music. The first staff is in 2/4 time and contains a sequence of rhythmic patterns with seven-measure rests (marked '7'). The second staff continues the pattern, also featuring seven-measure rests and a section labeled '3'.

240 $\text{♩} = 48$
(3+2+2) 7

1

2

3 4

241 (2+2+3) 7 in 4

1

2

3

242 in 2
(2+3+2)

2

3 4

243 in 3

1 2

3 4

7.2 Μονομερείς έως Επταμερείς Ρυθμοί

A ⁷ B ⁷ ³ C ⁷

D ⁷ ⁵ E ⁷ ⁶

244 ⁷ ³ ⁷

⁷ ⁷ ⁵ ⁷

³ ⁴ ⁷ ⁶ ⁷

245 in 4 ⁶ ⁷ ³

⁷ ⁵ ³ ⁷ ³

³ ⁴

246 ^{6:4} ^{7:4} ^{3:2} ^{6:4}

^{7:4} ^{6:4} ^{7:4} ^{6:4}

³ ⁴ ⁵

247 in 1

7 2 3 4 5

6 7 8 9 10

248 in 3

4 2 5 7

3 4 5 7

249 $\text{♩} = 56$

3 7:8 3 5:4

7:8 3 4 7:8 2

250

3 5 7 7

6 3 7 7

3 3 5 7

251

Exercise 251 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 7/8 time signature. It begins with a quarter rest followed by a quarter note. The melody includes triplets of eighth notes and groups of seven eighth notes. Fingerings 3, 7, and 5 are indicated above the notes. The second staff is in bass clef with a 2/4 time signature. It features a similar rhythmic structure with fingerings 5, 7, 6, 7, 5, and 7 indicated below the notes.

252

Exercise 252 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 4/2 time signature and the instruction "in 4". It features a melody with time signature changes to 4:3 and 7:6. Fingerings 5:3 and 7:6 are indicated above the notes. The second staff is in bass clef with a 2/4 time signature. It features a similar rhythmic structure with time signature changes to 7:6 and 4:3, and fingerings 7:6 and 4:3 indicated below the notes.

253

Exercise 253 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 3/2 time signature. It features a melody with fingerings 1, 2, 3, 4, and 5 indicated above the notes, and a group of seven eighth notes with a "7" above it. The second staff is in bass clef with a 2/4 time signature. It features a similar rhythmic structure with fingerings 3, 7, 7, 3, 7, 3, and 7 indicated below the notes.

254

Exercise 254 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It features a melody with fingerings 7, 3, 7, 3, and 7 indicated above the notes, and a group of seven eighth notes with a "7" above it. The second staff is in bass clef with a 2/4 time signature. It features a similar rhythmic structure with fingerings 7, 5, 3, and 7 indicated below the notes.

8. Οκταμερείς Ρυθμοί

8.1 Οκταμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Οκτάηχα και Παρεστιγμένα (4X2, 4+4)

8.1.1. Βασικά σχήματα

8.1.1.1. Χωρισμός σε 4 X 2 αδιαίρετα

Three guitar diagrams labeled A (4x2), B (4x2), and C (4x2) showing fretboard positions for an 8-measure rhythm. Diagram A shows a sequence of notes on strings 1, 2, and 3. Diagram B shows a similar sequence with some notes marked with 'x'. Diagram C shows another variation of the sequence.

255 in 1

255 in 1

2 3 4 5 6 7 8

$\text{♩} = 60$

256

2 3 4 5 6 7

257 in 3

4:3 2 8:6 4:3 4:3 4:3 4:3

3 4 5

258

2 3

8.1.2.2. Χωρισμός σε 4 + 4

A (4+4) B (4+4)

1
2
3

$\text{♩} = 54$

267

2

3 4 5

in 1

268

2 3

4 5 6 7

in 2

269

2 3

4 5 6 7

270

2

3

8.1.3. Συγκοπές, Παύσεις και Αντιχρονισμοί
8.1.3.1. Χωρισμός σε 4 X 2

271 *in 1*

272 *in 2*

273 *♩. = 52* *in 3*

274 *- d -*

8.1.3.2. Χωρισμός σε 4 + 4

in 1

275

1 + 2 + 3 + 4 +

276

$\text{♩} = 56$ in 3

277

in 3

278

8.1.4. Συνδυασμοί διαφορετικών χωρισμών

A (4x2, 4+4)

1
2
3

279

(4x2) (4+4)
2
3 4 5

280

(4+4) (4x2) (4+4)
2
3
4

281

$\text{♩} = 63$ (4+4) (4x2) (4+4)
2 3
4 5 6 7

282

283

284

285

8.2. Μονομερείς έως Οκταμερείς ρυθμοί

The image displays three musical exercises, numbered 286, 287, and 288, each consisting of two staves of music. Exercise 286 is in 2/4 time and features rhythmic patterns with groupings of 3, 5, 6, 7, and 8 notes. Exercise 287 is in 3/4 time and includes groupings of 3 and 5 notes. Exercise 288 is in 6/8 time, marked 'in 2', and contains complex rhythmic patterns with groupings of 2, 3, 5, 6, 7, and 8 notes. The exercises are designed to practice various rhythmic values and groupings from monomeric to octameric.

289 $\text{♩} = \text{♩}$

289 $\text{♩} = \text{♩}$

290 *in 3*

290 *in 3*

291 $\text{♩} = 60$

291 $\text{♩} = 60$

292 *in 4*

292 *in 4*

293

1 2 3 3 4 5

5 2 3 3 4

7 7 3 3 4

3 5 3 4

294

in 3 2 3 4 5 6

4:3 8:6 8:6 7:6 3 4 5 6

2 8:6 5:3 8:6 3 5 6

295

1 2 3 4 5 6 7

3 3 7 2

3 3 7 3

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

9. Εννεαμερείς Ρυθμοί

9.1. Εννιαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Τρίηχα και Εννιάηχα

(3X3, 2+2+2+3, 3+2+2+2, 2+3+2+2, 2+2+3+2)

9.1.1. Βασικά σχήματα, χωρισμός σε 3 X 3

A (3x3)

in 1

296

in 2

297

$\text{♩} = 56$

298

in 4

299

9.1.2. Συγκοπές, χωρισμός σε 3 X 3

300

301

in 1

302

$\text{♩} = 52$

303

9.1.3. Συγκοπές και Παύσεις, χωρισμός σε 3 X 3

304 *in 2*

305 $\text{♩} = 126$

306 *in 4*

307 *in 3*

9.1.4. Συνδυασμοί διαφορετικών χωρισμών

308 *in 4*
 (2+2+2+3)
 2
 (2+2+3+2)
 3
 (3+2+2+2)
 4
 (2+3+2+2)
 5
 6

309 *in I*
 2
 3
 4
 5
 6

310 $\text{♩} = 40$
 (2+2+2+3)
 9
 (2+2+3+2)
 9
 2
 (3+2+2+2)
 9
 3
 (2+3+2+2)
 9
 4
 5

311 *in 2*
 (3x3)
 9
 (2+3+2+2)
 9
 2
 (2+2+2+3)
 9
 3
 4

312 *in 2*
(2+2+2+3) (3x3)
(3+2+2+2)
1 2 3 4 5

Detailed description: Exercise 312 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It contains two measures of music. The first measure has a rhythmic pattern of eighth notes with a fingering of 9 and a bracketed sequence (2+2+2+3) above it. The second measure has a similar pattern with a fingering of 2 and a bracketed sequence (3x3) above it. The second staff is in bass clef and contains two measures. The first measure has a fingering of 4 and a bracketed sequence (3+2+2+2) above it. The second measure has a fingering of 5 and a bracketed sequence (3+2+2+2) above it. Below the staves, the numbers 1, 2, 3, 4, and 5 are printed, corresponding to the fingerings used in the exercises.

313 (3+2+2+2) 9 (2+2+2+3)
(3x3) 9 9 9 9
(2+3+2+2) 9 9 9 9

Detailed description: Exercise 313 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It contains two measures of music. The first measure has a rhythmic pattern of eighth notes with a fingering of 9 and a bracketed sequence (3+2+2+2) above it. The second measure has a similar pattern with a fingering of 9 and a bracketed sequence (2+2+2+3) above it. The second staff is in bass clef and contains two measures. The first measure has a fingering of 2 and a bracketed sequence (3x3) above it. The second measure has a fingering of 3 and a bracketed sequence (2+3+2+2) above it. Below the staves, the numbers 2, 3, 4, and 5 are printed, corresponding to the fingerings used in the exercises.

314 *in 2*
(4+5) (5+4)
(4+5)

Detailed description: Exercise 314 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It contains two measures of music. The first measure has a rhythmic pattern of eighth notes with a fingering of 9 and a bracketed sequence (4+5) above it. The second measure has a similar pattern with a fingering of 2 and a bracketed sequence (5+4) above it. The second staff is in bass clef and contains two measures. The first measure has a fingering of 4 and a bracketed sequence (4+5) above it. The second measure has a fingering of 5 and a bracketed sequence (4+5) above it. Below the staves, the numbers 2, 3, 4, and 5 are printed, corresponding to the fingerings used in the exercises.

315

Detailed description: Exercise 315 consists of two staves of music. The first staff is in treble clef with a 2/4 time signature. It contains two measures of music. The first measure has a rhythmic pattern of eighth notes with a fingering of 9 and a bracketed sequence (4+5) above it. The second measure has a similar pattern with a fingering of 9 and a bracketed sequence (4+5) above it. The second staff is in bass clef and contains two measures. The first measure has a fingering of 2 and a bracketed sequence (4+5) above it. The second measure has a fingering of 3 and a bracketed sequence (4+5) above it. Below the staves, the numbers 2 and 3 are printed, corresponding to the fingerings used in the exercises.

9.2. Μονομερείς έως Εννιαμερείς ρυθμοί

A 9:8   B 9:8   5:4   C 9:8   6:8

D 9:8   7:8   E 9:8

316

9:8   3   9:8   9:8

5   9:8   9:8

3   4   2

317

1   2   3   4

3   9   3   3

3   9

3

318

in 1

3   3   3   3   3   3   3

2   3   4

3   3   3   3   3

5   6   7   8

319 *in 1*

320

321 *in 3*

322 *in 2*

323

in 3

324

2

3

4

5

6

$\text{♩} = 44$

325

2

3

4

5

6

in 4

326

2

3

4

10. Δεκαμερείς Ρυθμοί

10.1. Δεκαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία, Πεντάηχα
και Δεκάηχα
10.1.1 Βασικά Σχήματα

333 *in 2*

334 *in 3*

335 *in 2*

336 $\text{♩} = 56$

341 *in 2*

342 *in 2*

10.3. Συγκοπές και Παύσεις

343 $\text{♩} = 108$

344 *in 2*

345 **in 1**

Exercise 345, titled "in 1", is written on two staves. The first staff contains measures 1 through 4, and the second staff contains measures 5 through 8. The music features a series of eighth-note patterns. Above the first staff, four brackets labeled "10:8" span measures 1-2, 2-3, 3-4, and 4-5. Below the first staff, a bracket labeled "5:4" spans measures 1-2, and two brackets labeled "10:8" span measures 2-3 and 3-4. Above the second staff, four brackets labeled "10:8" span measures 5-6, 6-7, 7-8, and 8-9. Below the second staff, two brackets labeled "10:8" span measures 5-6 and 6-7, and two brackets labeled "10:8" span measures 7-8 and 8-9.

346

Exercise 346 is written on three staves. The first staff contains measures 1 through 3, the second staff contains measures 4 through 6, and the third staff contains measures 7 through 9. The music features eighth-note patterns with various fingering indications. Above the first staff, two brackets labeled "(2+3) 5" span measures 1-2 and 2-3, and three brackets labeled "5" span measures 3-4, 4-5, and 5-6. Above the second staff, four brackets labeled "5" span measures 4-5, 5-6, 6-7, and 6-8. Above the third staff, five brackets labeled "5" span measures 7-8, 8-9, 9-10, 10-11, and 11-12.

347 **in 3**

Exercise 347, titled "in 3", is written on three staves. The first staff contains measures 1 through 5, the second staff contains measures 6 through 10, and the third staff contains measures 11 through 15. The music features eighth-note patterns with various fingering indications. Above the first staff, two brackets labeled "(3+2) 5" span measures 1-2 and 2-3, and three brackets labeled "5" span measures 3-4, 4-5, and 5-6. Above the second staff, four brackets labeled "5" span measures 6-7, 7-8, 8-9, and 9-10. Above the third staff, five brackets labeled "5" span measures 11-12, 12-13, 13-14, 14-15, and 15-16.

348

Exercise 348 is written on two staves. The first staff contains measures 1 through 5, and the second staff contains measures 6 through 10. The tempo is marked as $\text{♩} = 66$. Above the first staff, two brackets labeled "(3+2) 5" span measures 1-2 and 2-3, and three brackets labeled "5" span measures 3-4, 4-5, and 5-6. Above the second staff, five brackets labeled "5" span measures 6-7, 7-8, 8-9, 9-10, and 10-11.

11. Δωδεκαμερείς Ρυθμοί

11. Δωδεκαμερείς ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία
(3X4)

11.1. Βασικά σχήματα

367

A (3x4) B (3x4) C (3x4)

1 2 3

3 4

368

1 2 3

♩ = 126

2 3 4

369

in 1

2 3 4

5 6 7 8

- d. -

374 $\text{H } \frac{3}{4}$

2 3

4 5 6 7

- d. -

375 $\text{H } \frac{6}{8}$

2

3 4 7

in 1

376 $\text{H } \frac{3}{8}$

2 3

4 5 6

in 3

377 $\text{H } \frac{3}{4}$

2

3

4

11.3. Συγκοπές και Παύσεις

- J. -

378

2 3 4 5 6

in 2

379

2 3 4 5 6

- J. -

380

2 3 4 5

$\text{♩} = 108$

381

2 3 4

12. Δεκαεξαμερείς Ρυθμοί

Δεκαεξαμερείς Ρυθμοί σε κανονική σημειογραφία
(4x4, 8+8) σε βασικά σχήματα

A (4x4)

B (8+8)

382 in 3 (4x4)

383 in 2 (8+8)

♩ = 132 in 2
(4x4)

384

2

3

♩ = 192
(8+8)

385

2

3

4

♩ -
(4x4)

386

(8+8)

(4x4)

(8+8)

2

3

1 2 3 4

387

(4x4)

(8+8)

(4x4)

2

3

Μέρος Β

Περίπλοκοι (σύνθετοι) Ρυθμοί

1. 2 : 3 και 3 : 2

1.1. 2 : 3 μονόφωνα

A(2:3)

13/3/08

388

15 πρώτο
το έλε

389

390

in 3

♩ = 108

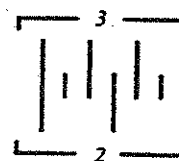
391

in 3 + 2

392

393

1.2. 3 : 2 μονόφωνα

Β' 3:2 μονο

394

395

Musical notation for exercise 395. It consists of two staves. The first staff begins with a fermata over a quarter note, followed by a triplet of eighth notes, a quarter note, another triplet of eighth notes, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. The second staff contains a triplet of eighth notes, a quarter note, a triplet of eighth notes, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. Fingerings 2, 3, and 4 are indicated.

396

$\text{♩} = 72$

Musical notation for exercise 396. It consists of three staves. The first staff starts with a tempo marking of quarter note = 72. It contains a triplet of eighth notes, a quarter note, a triplet of eighth notes, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. The second staff contains a triplet of eighth notes, a quarter note, a triplet of eighth notes, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. The third staff contains a sixteenth-note run (3-4-5-6-7-8-9-10-11-12) followed by a triplet of eighth notes. Fingerings 2, 3, and 4 are indicated.

397

in 3 + 2

Musical notation for exercise 397. It consists of two staves. The first staff is marked "in 3 + 2" and contains a triplet of eighth notes, a quarter note, a 3:2 ratio, a quarter note, a 2:3 ratio, and a quarter note. The second staff contains a triplet of eighth notes, a quarter note, a 3:2 ratio, a quarter note, a 3:2 ratio, and a quarter note. Fingerings 2, 3, and 4 are indicated.

398

Musical notation for exercise 398. It consists of two staves. The first staff begins with a fermata over a quarter note, followed by a triplet of eighth notes, a quarter note, another triplet of eighth notes, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. The second staff contains a triplet of eighth notes, a quarter note, a triplet of eighth notes, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. Fingerings 2, 3, 4, and 5 are indicated.

399

in 3

Musical notation for exercise 399. It consists of two staves. The first staff is marked "in 3" and contains a 4:3 ratio, a quarter note, a 5:4 ratio, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. The second staff contains a 4:3 ratio, a quarter note, a 5:4 ratio, a quarter note, and a final triplet of eighth notes. Fingerings 2, 3, 4, 5, and 6 are indicated.

1.3. 2 : 3 και 3 : 2 δίφωνα

1.3.1. Σε πολλούς χρόνους

400

401

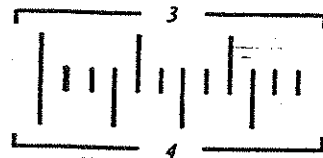
1.3.2. Σε ένα χρόνο

402

2. 3 : 4 και 4 : 3

2.1. 3 : 4 μονόφωνα

A (3:4)

403

404

405

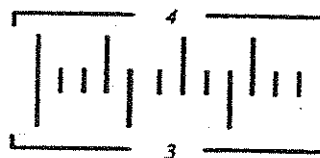
$\text{♩} = 80$

406

407 *in 4*

408

2.2. 4 : 3 μονόφωνα

A (4:3)

409

410

411

412

413

$\text{♩} = 84$

414

415

2.3. 3 : 4 και 4 : 3 δίφωνα

2.3.1. Σε πολλούς χρόνους

416

417

418

3. 2 : 5 και 5 : 2

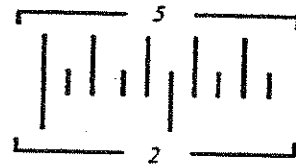

425 **in 2+3**

426 **in 2+2+3**

3.2. **5 : 2** μονόφωνα

A (5:2)

427

428 $\text{♩} = 58$

3 5 5 5:4 6

5:4 3 5

3 4

429

3 5 5 5:4

3 5 5 5:4

3 5 5 4 6

430

3 2:3 2:5

3 5:4

3:2 3 5:4 5:4

5 6

431

3 5:4 3:2

5:4 5:4

5 6 7 8

3.3. 2 : 5 και 5 : 2 δίφωνα

3.3.1. Σε πολλούς χρόνους

432

433

3.3.2. Σε ένα χρόνο

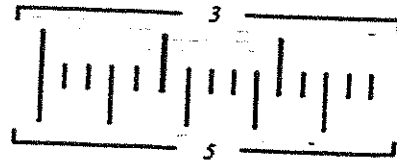
434

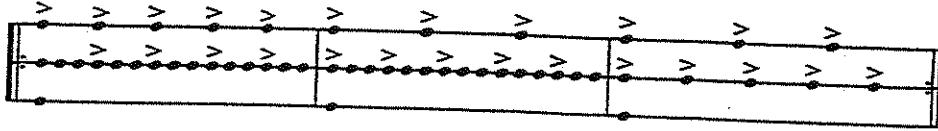
4. 3 : 5 και 5 : 3

4.1. 3 : 5 μονόφωνα

A (3:5)

435

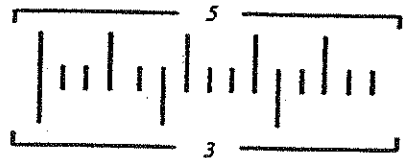
436

437

438

439

4.2. 5 : 3 μονόφωνα

A (5 : 3)

1 2 3 4 5 6

441

2

3

$\text{♩} = 69$

442

2

3

443

2

3

4

5

6

444

2

3

4

5

6

7

8

4.3. 3 : 5 και 5 : 3 δίφωνα

4.3.1. Σε πολλούς χρόνους

445

446

4.3.2. Σε ένα χρόνο

447

5. 4:5 και 5:4

5.1. 4 : 5 μονόφωνα

A (4 : 5)

448

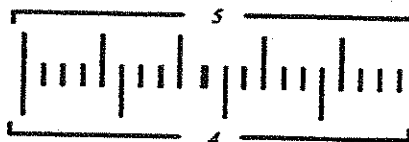
♩ = 69 1 2 3 4 5 6

449

450

451

5.2. 5 : 4 μονόφωνα

A (5:4)

452

♩ = 66 1 2 3 4 5 6 7

453

5-4 3 3

in 3

454

3 5 2 3 4 5 6 7

3 4 3 3 2 3 4 5 6 7

5-4 3-3

1 2 3 4 5 6

455

1 2 3 4 5 6

2 3 4 5 6 7

3 4 5 6 7

5-4 5-3

in 3 + 2

456

3 4 5 6 7

2 3 4 5 6 7

3 3 3 4 5 6 7

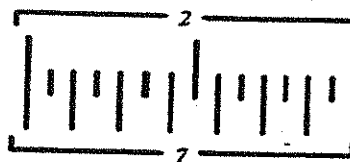
5-4 4-3

6. 2:7 και 7:2

6.1. 2 : 7 μονόφωνα

1 $\lambda(2:7)$

2

3

460 in 3+2+2

2

3

23 3

27

5

461 $\text{♩} = 96$

2

3 27 4

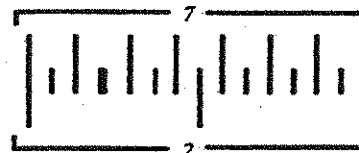
3 3 3

5 6

462

463

6.2. 7 : 2 μονόφωνα

464

465

6

3

7

7

7:4

3

2

466

3

7:4

7:4

3

2

3

467

♩ = 92

5:4

7:4

3

3

2

3

468

7:4

5:4

2

3

3

7:2

4

5

6

6.3. 2 : 7 και 7 : 2 δίφωνα

6.3.1. Σε πολλούς χρόνους

469

470

Detailed description: This block contains two musical exercises, 469 and 470. Exercise 469 consists of two staves. The top staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. It contains several measures of music with various note values and rests. The bottom staff continues the piece with similar notation. Exercise 470 also consists of two staves. The top staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 4/4 time signature. It features more complex rhythmic patterns, including some with '7' above the notes, indicating septuplets or similar figures. The bottom staff continues the exercise with similar notation.

6.3.2. Σε ένα χρόνο

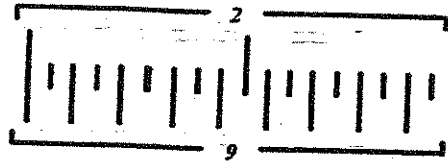
471

Detailed description: This block contains two musical exercises, 471 and 472. Exercise 471 consists of two staves. The top staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/2 time signature. It features several measures of music with various note values and rests. The bottom staff continues the piece with similar notation. Exercise 472 also consists of two staves. The top staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 3/2 time signature. It features several measures of music with various note values and rests. The bottom staff continues the piece with similar notation.

7. 2:9 και 9:2

7.1. 2 : 9 μονόφωνα

A(2:9)

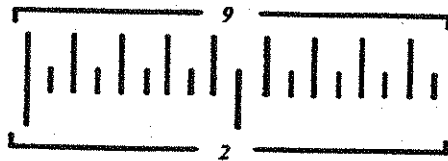
472

473

474

475

7.2. 9 : 2 μονόφωνα

A (9:2)

477

Musical score for exercise 477, consisting of three staves. The top staff is in treble clef with a 4/4 time signature, starting with a half note followed by a quarter rest. It contains several eighth-note runs with a triplet of three eighth notes. The middle staff is in alto clef with a 4/4 time signature, featuring eighth-note runs with accents (>) and a 9:8 ratio. The bottom staff is in bass clef with a 4/4 time signature, containing eighth-note runs with a 9:8 ratio and a triplet of three eighth notes.

478

Musical score for exercise 478, consisting of three staves. The top staff is in treble clef with a 3/8 time signature, starting with a half note followed by a quarter rest. It contains eighth-note runs with a 7:4 ratio, triplets of three eighth notes, and a 9:8 ratio. The middle staff is in alto clef with a 3/8 time signature, featuring eighth-note runs with a 9:8 ratio and a triplet of three eighth notes. The bottom staff is in bass clef with a 3/8 time signature, containing eighth-note runs with a 9:8 ratio and a triplet of three eighth notes.

479

Musical score for exercise 479, consisting of three staves. The top staff is in treble clef with a 3/8 time signature, starting with a half note followed by a quarter rest. It contains eighth-note runs with a tempo marking of quarter note = 84, a triplet of three eighth notes, and a 9:8 ratio. The middle staff is in alto clef with a 3/8 time signature, featuring eighth-note runs with a 9:8 ratio, a triplet of three eighth notes, and another triplet of three eighth notes. The bottom staff is in bass clef with a 3/8 time signature, containing eighth-note runs with a 9:8 ratio and a triplet of three eighth notes.

480

Musical score for exercise 480, consisting of three staves. The top staff is in treble clef with a 4/4 time signature, starting with a half note followed by a quarter rest. It contains eighth-note runs with a 9:8 ratio and a 7:4 ratio. The middle staff is in alto clef with a 4/4 time signature, featuring eighth-note runs with a 9:8 ratio and a triplet of three eighth notes. The bottom staff is in bass clef with a 4/4 time signature, containing eighth-note runs with a 5:4 ratio and a 9:8 ratio.

7.3. 2 : 9 και 9 : 2 δίφωνα
 7.3.1. Σε πολλούς χρόνους

481

482

Detailed description: This block contains two musical exercises, 481 and 482. Each exercise consists of two staves. Exercise 481 features a treble clef and a 9/8 time signature. The first staff has a melodic line with various note values and rests, while the second staff provides a rhythmic accompaniment with complex patterns. Exercise 482 also has a treble clef and a 9/8 time signature, with similar complex rhythmic structures in both staves. Both exercises include numerous accidentals and dynamic markings.

7.3.2. Σε ένα χρόνο

483

Detailed description: This block contains a single musical exercise, 483, consisting of two staves. The exercise is set in a 9/8 time signature. The first staff contains a melodic line with a series of eighth notes and rests, while the second staff provides a rhythmic accompaniment. The exercise includes various rhythmic markings and accidentals.

Μέρος Γ

Αλλαγές μέτρου
και αλλαγές Ταχύτητας

1. Αλλαγή αριθμού χρόνων του μέτρου

1.1. Περιοδικοί Χρόνοι (χτύποι)

484

485

486

487

488

2 3

4 5

6 7

489

$\text{♩} = 58$

3 2

3 4 3

5 6

490

5 3

2 3

4 5

6 5

491

Exercise 491 consists of three staves of music. The first staff begins with a quarter rest followed by a quarter note, then continues with eighth notes and quarter notes. It includes fingerings 2, 3, and 4, and slurs over pairs of notes labeled 4-3. The second staff continues with eighth notes and quarter notes, featuring slurs labeled 5-3 and 4-3. The third staff includes fingerings 6, 7, and 8, with slurs labeled 4-3.

492

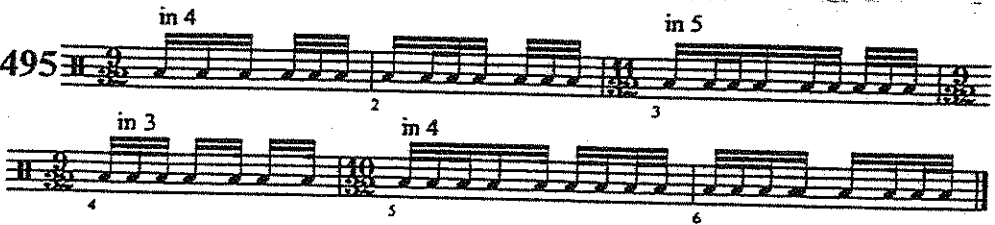
Exercise 492 consists of three staves of music. The first staff has fingerings 1, 2, 3, and 4 above it, with notes grouped by slurs. The second staff includes fingerings 5, 3, and 2, with slurs labeled 3-2. The third staff includes fingerings 4 and 5, with slurs labeled 7 and 5-4.

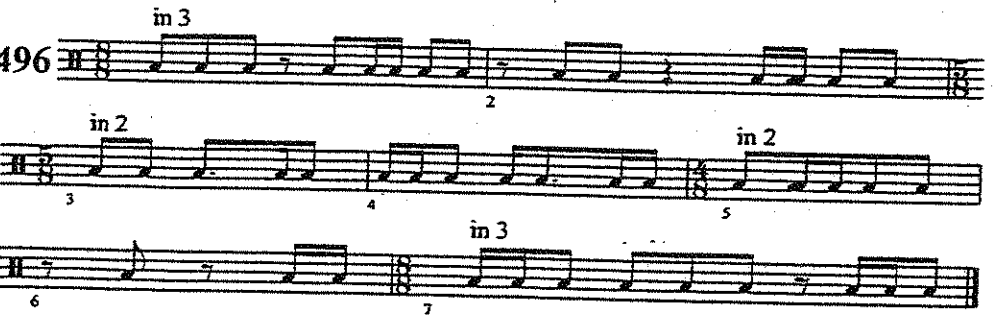
493

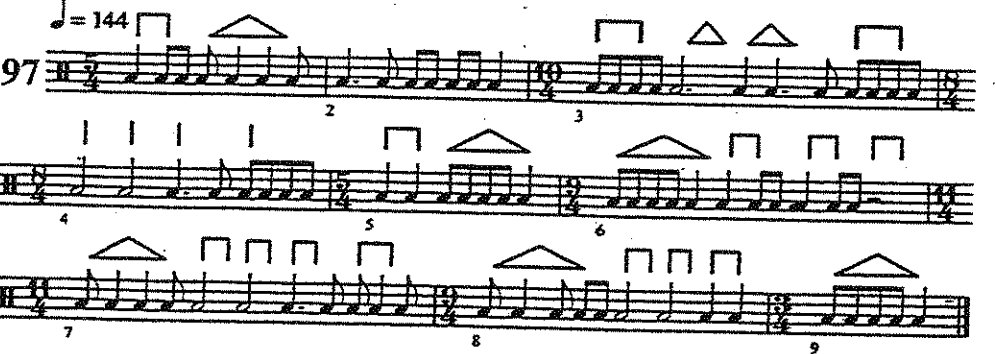
Exercise 493 consists of four staves of music. The first staff has fingerings 2, 3, and 3 above it, with slurs labeled 5 and 3. The second staff includes fingerings 4 and 5, with slurs labeled 5-3. The third staff includes fingerings 6 and 7, with slurs labeled 4-3 and 3. The fourth staff includes fingerings 8 and 9, with slurs labeled 3, 5-4, and 5-4.

1.2 Μη περιοδικοί χρόνοι, ομοδοποιημένοι ανά 2 και ανά 3

494

495

496

497

in 3+2 + 2 + 2

498

499

500

1 2 3 4

501

502

503

in 4 5:4 in 2 + 3

in 6 2:5 2:5

in 3 4 in 4 5:6

in 3 + 3 + 3 5:3 in 2 3:2

2. Αλλαγή μέτρου με υποδιπλασιασμό και διπλασιασμό ταχύτητας

A

A musical staff consisting of three horizontal lines. The staff is enclosed in a rectangular box. There are several dots placed on the lines, representing musical notes or fingerings. The dots are arranged in a pattern across the three lines.

504

Three staves of music. The top staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature. It contains a sequence of notes with various articulations. The middle and bottom staves also contain notes. There are small numbers 5 and 6 below the bottom staff.

505

Three staves of music. The top staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature. It contains a sequence of notes with various articulations. The middle and bottom staves also contain notes. There are small numbers 6 and 7 below the bottom staff.

506

Three staves of music. The top staff starts with a treble clef and a 2/4 time signature. It contains a sequence of notes with various articulations. The middle and bottom staves also contain notes. There are small numbers 5 and 6 below the bottom staff.

507

♩ = ♩

♩ = ♩

♩ = ♩

♩ = ♩

508

♩ = 58

♩ = 116

♩ = 58

♩ = 116

509

2 3 4

5 6 7 8

9 10 11 12

510

511

512

**3. Αλλαγή μέτρου με 2μερείς και 3μερείς ρυθμούς
σε ίδιο χρόνο**

517

518

519

520

3

3

3

4

5

7

8

521

♩ = ♩

3

3

3

3

4

5

6

7

522

- ♩ -

3

3

5

3

3

3

3

3

3

3

3

6

7

8

523

524

525

The image displays three musical exercises, numbered 523, 524, and 525, arranged vertically. Each exercise is presented on three staves of music. Exercise 523 features a sequence of rhythmic patterns with fingerings 2, 3, 4, 5, 6, 7, and 8. Exercise 524 includes patterns with fingerings 2, 3, 4, 5, 6, and 7. Exercise 525 starts with a 'tr 3' marking and includes patterns with fingerings 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, and 9. The notation includes various note values, rests, and articulation marks such as slurs and accents.

526

Musical notation for exercise 526, consisting of three staves. The first staff starts with a treble clef and a 3/8 time signature, followed by a key signature change to one flat. It contains eighth-note patterns with fingerings 2 and 3, and a triplet. The second staff continues with eighth-note patterns and fingerings 4, 5, and 6. The third staff concludes with eighth-note patterns and fingerings 7 and 8.

527

Musical notation for exercise 527, consisting of three staves. The first staff starts with a treble clef and a 3/4 time signature, followed by a key signature change to one flat. It contains eighth-note patterns with fingerings 2 and 3, and triplets. The second staff continues with eighth-note patterns and fingerings 4, 5, and 6. The third staff concludes with eighth-note patterns and fingerings 7 and 8.

528

Musical notation for exercise 528, consisting of three staves. The first staff starts with a treble clef and a 6/8 time signature, followed by a key signature change to one flat. It contains eighth-note patterns with fingerings 2 and 3. The second staff continues with eighth-note patterns and fingerings 4, 5, and 6. The third staff concludes with eighth-note patterns and fingerings 7 and 8.

4. Αλλαγή μέτρου και Ταχύτητας σε Περίπλοκους Ρυθμούς

4.1. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2 : 3 και 3 : 2

A(2-3-2)

529

530

531

4.2. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 3 : 4 και 4 : 3

A(3-4-3)

532

533

534

4.3. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2: 5 και 5 : 2

A(2-5-2)

535

536

537

♩ = 210

♩ = 105

♩ = 70

♩ = 70

♩ = 175

♩ = 70

4.4. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 3 : 5 και 5 : 3

A(3-5-3)

538

539

540

in 3 + 2 ♩ = 120

♩ = ♩ = 72

♩ = ♩ = 72

♩ = ♩ = 108

♩ = ♩ = 108

♩ = ♩ = 180

4.5. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 4 : 5 και 5 : 4

A(4-5-4)

1
2
3

541 $\text{♩} = \text{♩}$

542 $\text{♩} = \text{♩}$

543 $\text{♩} = \text{♩} = 320$ $\text{♩} = \text{♩} = 64$ $\text{♩} = \text{♩} = 256$ $\text{♩} = \text{♩} = 85,3$ $\text{♩} = \text{♩} = 106,6$

4-5 5-4 4-5 5-4 3-4 5-4 3-4 5-4 3-4 5-4

4 5 5 5-4 3 4 5 6 4-5 5 3 2 3 4 5 6 5-4 3 4 5 6 7 8 9 10 11

$\text{♩} = 80$

4.6. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2 : 7 και 7 : 2

A (2-7-2)

544

545

in 2+2+3

546

4.7. Αλλαγή μέτρου ανάμεσα σε 2 : 9 και 9 : 2

A(2-9-2)

1
2
3

547

2
3
4
5
6

548

2
3
4
5
6

549

4
5
6
7
8
9
10
11